

ՀԱՅԳՈՒԿ HAYTOUG

OCTOBER 1983

Օրգան Արեւմտ. Ամերիկայի Հ.Յ.Դ. Հայ Երիտասարդաց Դաշնակցութեան

Դ. ՏԱՐԻ,
ԹԻԻ 2

1859 – 1905

« Պահպանե՛նք, շարունակենք կոիւր, որպէսզի լայնանայ,
ընդարձակւի եւ ընդարձակւելով՝ յարատեւի-
տիւնս դէպի մեր նպատակը տանող միակ ճանապարհը: »

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Քրիստափոր Միքայէլեան ծնած է
կովկաս 1859ին, Քիֆլիսի մէջ Աւար-
տելէ ետք ուսուցչական դպրոցը ան-
կը վերադառնայ իր ծննդավայրը զբա-
ղելու պատանիներու դաստիարակութե-
ամբ: 1885ին երբ Ցարական իշխանու-
թիւնը փակեց հայկական բոլոր դպրոց-
ները, Քրիստափոր յուսալսափ իր ուսական
յեղափոխութենէն ամբողջովին կը
նուիրուի Հայ ժողովուրդի արդար
դատին:

1888ին ան կը վերադառնայ կովկաս
ուր արդէն իսկ սկսած է յեղափոխական
շարժում մը թրքահայերու օգտին համար:
Միանալով այս շարժումին, 1890ին
կը հիմնէ Հ.Յ.Դաշնակցութիւնը:

Մօտ 10 տարի Դաշնակցութեան ոգի
եւ կորով ներշնչելէ ետք, ան կը
բանտարկուի Պազուի մէջ:
1895-1896ին կոտորածներէն անմիջա-
պէս վերջ, երբ հայ ժողովուրդը ենթա-
կայ էր Օսմանեան հալածանքին,
Քրիստափոր կը մեկնի Եւրոպա ստեղ-
ծելու միջազգային հասարակական կար-
ծիք Հայ ժողովուրդի եւ Դաշնակցու-
թեան ի նպաստ:

Իր նուիրումի զազաթնակէտին, երբ
կը պատրաստէր ուսմբը որ պիտի վերջ
տար Սուլթանի կեանքին, Քրիստափոր
կը նահատակուի անակնկալ պայթումի
մը արդիւնքէն:

Սօփիայի հայութիւնը ուր ան նա-
հատակուեցաւ կը սարգէ փառահեղ թա-
ղում մը հերոսի յիշատակին ու այս-
պէս Քրիստափոր Միքայէլեան մուտք
կը գործէ Հայ ժողովուրդի ազատա-
գրութեան պատմութեան գիրկը:

EDITORIAL

During a recent discussion among A.Y.F. members, an issue arose regarding the role of Americanism and the extent to which it is necessary for Armenians living in this country. The issue, although somewhat delicate and even to a certain degree rather ambiguous, is one worthy of analysis despite its controversial and subjective nature.

The discussion began following a lecture about A.N.C. activities and means to put an end to American foreign aid to Turkey. The obvious question arose: as Armenians, our reasons for desiring the end of such aid to our chief enemy are obvious; but being American citizens at the same time, how can we consolidate our opposition against something which is so clearly beneficial to this country? Yet, even this assertion is questionable.

Let us, for a moment, disregard our own interests as Armenians and attempt to approach the issue strictly from an American point-of-view. There are several factors which refute the notion that Turkey is a necessary ally for the U.S. and which justify the end of American foreign aid to Turkey.

Firstly, the Republic of Turkey, being the stage for military coups d'etat in 1960, 1971, and again in 1980, has proven itself to be highly unstable. Thus, adherence to agreements made by previous regimes is unreliable and not to be taken for granted. The best example of such a case can be seen in the U.S./Iran relationship, one which drastically changed with the overthrow of the pro-American government of the Shah. In addition to its political instability, Turkey is economically unstable: in 1980 alone, it carried a debt of 10 billion dollars. Its military expenditures use 30% of the national budget; yet, one-half of the adult population re-

mains illiterate due to lack of funds for proper education.

Secondly, the historical notion that Turkey can serve as a geographic buffer zone to block Soviet tanks headed for Europe is completely obsolete in today's real-politik. The inevitability of nuclear war with today's technology overcomes the American need of Turkey as an anti-Soviet ally.

Thirdly, Turkey is the recipient of financial, political, and moral support from the United States. The reciprocal, however, is not true. The only benefit which the U.S. enjoys in Turkey is its privilege to maintain military bases on Turkish soil in order to monitor Soviet activities. Modern technology, however, again provides more effective means for the same goal with the use, for example, of satellites. American benefits from Turkey on an economic level are equally questionable. The U.S. Government, in an effort to provide income for its ally, purchases 20-30% of its chromium supply from Turkey- an amount which can easily be found in other countries such as South Africa. American imports in Turkey are on a lesser scale than are European and Soviet trade products.

Fourthly, in the game of politics, an even-handed approach is always necessary for survival. The U.S. Government, by relying completely on Turkey as its ally in the region, has disregarded that country's instability and obvious unreliability. Other countries in the same region such as Greece can serve the same purpose for the United States with less probability of risk involved.

And lastly, the United States of America was founded on the principles of democracy, liberty, and freedom. As such, it is obligated to pursue, spread, and maintain these ideals within the international community of nations. The "temporary" military dictatorship forcefully empowered in Turkey has been able to maintain its authority for the

past three years largely through the support and aid of the U.S. This military dictatorship rules on the basis of martial law and in the complete absence of those same ideals for which the U.S. is supposed to stand. It is against American principles, therefore, to support such a regime; and just as support for similar military regimes in the equally- if not more- strategic Central American region is protested, so must be aid to Turkey.

It is our hope that the above points solve the dilemma which is probably faced by many Armenians attempting to protect U.S. interests. A second approach, however, is also necessary in order to examine the issue from all possible sides.

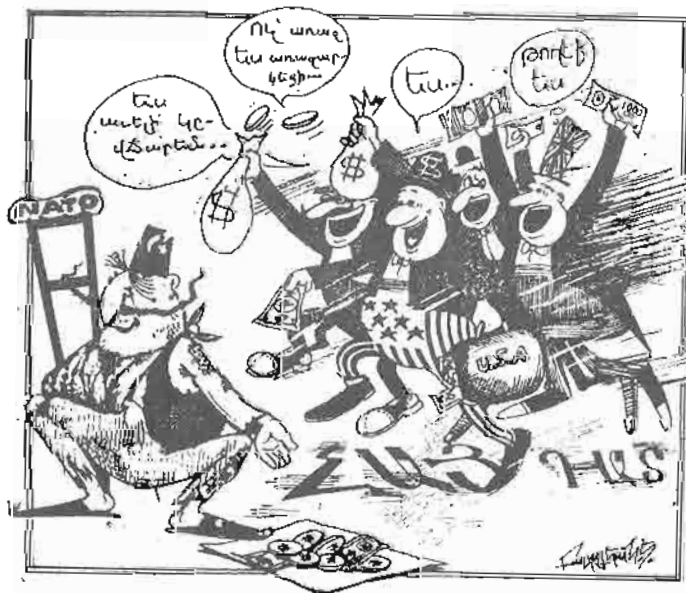
1.- As residents of this country, we are obliged to pay a certain amount of tax to the American Government as a form of popular participation in national expenses. It is worthy to note, however, that the U.S. Government has allocated a budget of \$930 million to be sent to Turkey during 1984 alone. It is not only our right as taxpayers but also our duty to see that the U.S. Government use our tax dollars for more domestically beneficial purposes.

2.- Fortunately, the U.S. Constitution provides the right to freedom of speech and opinion to its citizens. This right gives us the opportunity to protest governmental policies while fulfilling our obligation to remain legally within the boundaries of the law. There is no reason not to take advantage of this right by organizing ourselves into becoming one of many existing special interest groups which lobby for their own interests within the legislative system. As an ever-growing minority with much potential and unused resources, the Armenian community is capable

of exercising great influence within American politics and political decision-making.

3.- The dual conflict which seems to exist in the issue of nationality and citizenship is not unique to the Armenian community. All minority groups in the United States face dilemmas. But when the issue involves their country of origin, each tries its best to receive a favorable position from the American Government. Good examples are Irish-Americans, Jewish-Americans, and so on. Active loyalty to one's nation does not necessarily refute the desire to show gratitude to his host country for its acceptance of that minority group.

We have attempted to examine this issue from both objective and subjective points-of-view. And yet, we realize that the bottom line is one of personal conviction. It is up to each Armenian individual to participate in our National Liberation Struggle to the degree and in the form that he, with a clear conscience and strong beliefs, possibly can.

Վերջերս, Հ.Ն.Դ.ական անդամներու միջեւ տեղի ունեցած մտքերու փոխանակումի մը ընթացքին, հարց դրուեցաւ ամերիկասիրութեան ու անոր անհրաժեշտութեան մասին՝ այս երկրի մէջ բնակող հայերու համար: Հարցը, հակառակ իր վիճելի եւ ենթակայական բնոյթին, ինչպէս եւ նրբութեան եւ ակնյայտ անորոշութեան, կ'արժէ լուսարձակի ենթարկել ու վերլուծել:

Այս հարցի շուրջ մտքերու փոխանակումը տեղի ունեցաւ Հայ Դատի Յանձնախումբի աշխատանքներու մասին գեկուցումէ մը ետք, որու ընթացքին խօսուած էր Թուրքիոյ կատարուող ամերիկեան նիւթական օժանդակութիւնները դադրեցնելու կարելիութեանց մասին: Այս գեկուցումի բովանդակութենէն բխող հարցը հետեւեալն էր. իբրեւ հայեր, մեզ համար յստակ են այն պատճառները որոնք մեզ կը մղեն դէմ կենալու մեր գլխաւոր թշնամիին՝ Թուրքիոյ շնորհուող օժանդակութիւններուն, սակայն միեւնոյն ժամանակ իբրեւ ամերիկեան քաղաքացիներ մեր բնակած երկրի իսկ օգուտին համար, պէտք չէ դէմ կենանք այդ օժանդակութիւններուն. ինչպէ՞ս կրնանք հաշտեցնել այս երկու հակադիր դիրքորոշումները, եւ արդեօք երկրորդ հաստատումը հարցական չէ՞:

Վարկեանի մը համար եթէ մոռնանք մեր շահագրգռութիւնները իբրեւ հայ եւ խնդրին մօտենանք միայն ամերիկեան տեսանկիւնէն մեզի համար յստակ պիտի ըլլան շարք մը իրողութիւններ որոնք կը ժխտեն Թուրքիան Միացեալ Նահանգներու հետ անհրաժեշտ դաշնակից մը ըլլալու գաղափարը եւ կ'արդարացնեն այդ երկրին տրուած ամերիկեան օժանդակութեան դադրեցումը:

Այս իրողութիւններէն առաջինը այն է, որ Թուրքիա գինուորական յաջորդական յեղաշրջումներու թատերաբեմը ըլլալով՝ 1960-ին, 1971-ին, եւ դարձեալ 1980-ին՝ ապացուցած է իր խիստ անկայուն իրավիճակը: Հետեւեալը,

նախկին վարչակարգերու կողմէ ատորագրուած համաձայնագրերուն կարելի չէ վստահիլ: Այս գծով լաւագոյն օրինակը կրնայ հանդիսանալ իրան-Միացեալ Նահանգներ յարաբերութիւնները, որոնք արմատականօրէն փոփոխութեան ենթարկուեցան երբ ամերիկեան կողմնորոշում ունեցող Շահի կառավարութիւնը տապալեցաւ: Քաղաքական անկայունութեան կողքին, Թուրքիա կը տառապի նաեւ տնտեսական անկայունութենէ: Միայն 1980 տարեշրջանին, Թուրքիոյ պարտքերը հասած են 10 միլիարդ տոլարի: Անոր գինուորական ծախսերը երկրի ազգային պիւտճէի 30 առ հարիւրը կը ներկայացնեն, երբ երկրի տարեց բնակչութեան կէսը դրամական միջոցներու չզոյութեան պատճառով անզրագէտ կը մնայ:

Երկրորդ իրողութիւնը այն է որ Թուրքիոյ իբրեւ խորհրդային թնթանօթներու դէպի Եւրոպա յառաջխաղացքի դէմ կեցող աշխարհաբանական գօտի ներկայացնող պատմական կարծիքը այսօրուայ քաղաքական չափանիշով բոլորովին ժամանակավրէպ դարձած է: Հիւլէական պատերազմի անխուսափելիութիւնը եւ պատերազմական արհեստագիտութեան ներկայ մակարդակը անարժէք կը դարձնեն Թուրքիոյ դաշնակցութիւնը Միացեալ Նահանգներու հետ՝ ընդդէմ խորհրդային Միութեան:

Երրորդ իրողութիւնը այն է, որ Թուրքիան Միացեալ Նահանգներէն բարոյական, նիւթական, եւ քաղաքական օժանդակութիւն ստանալով հանդերձ, փոխադարձաբար ոչինչ կուտայ Միացեալ Նահանգներուն: Միացեալ Նահանգներու քաղած միակ օգուտը Թուրքիոյ մէջ գինուորական խարխիւներ ունենալն է եւ այդ միջոցաւ խորհրդային Միութեան շարժումները լրտեսելու արտօնութիւնն է: Այսուհանդերձ, արդիական արհեստագիտական միջոցներ, ինչպէս օրինակ ամերիկեան արքանեակները, աւելի ազդու ձեւով կը կատարեն խորհրդային Միութիւնը լրտեսելու դերը:

Տնտեսական գետնի վրայ Լժերիկեան շահագրգռութիւնը Թուրքիոյ հանդէպ դարձեալ հարցական է: Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը իր դաշնակիցին եկամուտ ապահովելու համար, քրոմիումի իր ընդհանուր սպառումի 20-30 առ հարիւրը Թուրքիայէն կը կտտարէ: Միացեալ Նահանգներու համար շատ դերին է այդ քանակով քրոմիում գնել չարաւային Ափրիկէի պէս երկրէ մը: Թուրքիա համեմատաբար աւելի քիչ ներածումներ կը կտտարէ Միացեալ Նահանգներէն քան Խորհրդային Միութենէն կամ Եւրոպայէն:

Չորրորդ իրողութիւնը այն է, որ քաղաքականութեան մէջ վերապրումի համար անհրաժեշտ է երկողմանի հաւասարակշիռ մօտեցումի մը՝ գործադրումը:

Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը ամբողջականօրէն Թուրքիոյ վրայ վստահելով այդ շրջանի իր շահերու պաշտպանութիւնը, անտեսած է այդ երկրի անկայունութիւնը եւ բացայայտ անվստահելիութիւնը: Աշխարհագրական այդ շրջանին մէջ գտնուող այդ երկիրները, ինչպէս Յունաստան, աւելի լաւ կրնան ծառայել Միացեալ Նահանգներու նպատակներու հետապնդումին՝ նուազ վտանքներով:

Վերջին իրողութիւնը այն է, որ Միացեալ Նահանգները հիմնուած է ժողովրդավարութեան եւ ազատութեան սկզբունքներուն վրայ: Իբրեւ այդպիսին, ան պարտաւոր է հետապնդել, տարածել եւ պահպանել այս տեսլականները: Միջազգային ընտանիքին մէջ: Բռնի ուժով հաստատուած Թուրքիոյ գինուորական միապետութիւնը, երեք տարիէ ի վեր իր իշխանութիւնը կը պահպանէ գլխաւորաբար Միացեալ Նահանգներու օժանդակութեամբ: Զինուորական այս բռնապետութիւնը երկիրը կը կառավարէ պաշարման դրութեան օրէնքներով եւ կը բռնաբարէ

այն բոլոր սկզբունքները որոնց պաշտպանը կը հաւակնի ըլլալ Միացեալ Նահանգները: Հետեւաբար, Միացեալ Նահանգներու որդեգրած սկզբունքներուն դէմ է Թուրքիոյ վարչամեքենային օժանդակելը. ուրեմն, ինչպէս ռազմագիտական աւելի կարեւորութիւն ներկայացնել կեդրոնական Լժերիկայի պարագային, պէտք է նաեւ բողոք բարձրացնել Թուրքիոյ շնորհած բոլոր տեսակի օժանդակութեանց դէմ:

Կը յուսանք, որ վերոյիշեալ կէտերը պիտի վերացնեն շատ մը ամերիկահայերու դիմազրաւած երկուութիւն՝ երբ կը փորձեն պաշտպանել Միացեալ Նահանգներու շահերը: Այսուհանդերձ, անհրաժեշտ է տարբեր մօտեցումով մօտենալ հարցին, որպէսզի խնդիրը կարելի ըլլայ համակողմանիօրէն քննել:

1.- Իբրեւ այս երկրի բնակիչներ, մենք պատրաստ ենք տուրք վճարել Միացեալ Նահանգներու կառավարութեան, իբրեւ մեր մասնակցութիւնը ազգային ծախսերուն: Այսուհանդերձ կ'արժէ նշել որ Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը 930 միլիոն տուարի գումար մը յատկացուցած է Թուրքիոյ միայն 1984 տարեշրջանի համար: Իբրեւ տուրք վճառողները մեր իրաւունքը ինչպէս եւ պարտականութիւնն է պահանջել Միացեալ Նահանգներու կառավարութենէն, որ մեր վճառած դրամը մեր տեղական կարիքներու համար ծախսէ:

2- Բարեբախտաբար, Միացեալ Նահանգներու սահմանադրութիւնը կ'երաշխաւորէ խօսքի եւ կարծիքի ազատութեան իրաւունքը իր քաղաքացիներուն համար: Այս իրաւունքը մեզի պատհանութիւն կուտայ բողոքելու կառավարութեան քաղաքականութեան դէմ, մեկնոյն ատեն անբողջականօրէն մնալով օրէնքի սահմաններէն ներս: Հետեւաբար, մենք պետք է առաւելագոյնս օգտագործենք մեր իրաւունքը մենք մեզ կազմակերպելով եւ դառնալով այս երկրի օրէնսդրական դրութեամբ իսկ նուիրագործած ճնշումի խմբակցութեան մը, ուրիշ խմբակցութիւններու կողքին, որոնք կը պաշտպանեն իրենց շահերը: Իբրեւ յարատեւօրէն աճող եւ հաստատ միջոցներով օժտեալ փոքրամասնութիւն, համայնքը կրնայ մեծ ազդեցութիւն բանեցնել ամերիկեան քաղաքական կեանքին եւ որոշում առնելու գործընթացին վրայ:

3- Ազգային պատկանելիութիւնէ եւ քաղաքացիական հաւատարմութենէ յառաջ եկած հակադրութիւնը առանցնապէս հայ համայնքի կողմէ դիմագրուած դժուարութիւնն է:

Բոլոր փոքրամասնութիւնները կը դիմագրաւեն նոյնատեսակ հակադրութիւններ երբ հարցը կը վերաբերի իրենց ծննդավայր երկրին, եւ ամէն միջոց կը գործադրեն Միացեալ Նահանգներու կառավարութեան համակրանքը ապահովելու այդ երկրին հանդէպ: Այս գծով իբրեւ օրինակ կարելի է մատնանշել ամերիկայի իրլանտացիները, արաբ-ամերիկացիները, հրեայ ամերիկացիները, եւայլն: Հաւատարիմ մնալով իր պատկանած ազգին, մարդ ինքնաբերաբար եւ անպայմանօրէն ապերախտ չի դարձար զինք հիւրընկալող երկրին:

Մենք փորձեցինք այս խնդիրը քննարկել թէ ենթակայական եւ թէ առարկայական տեսակէտներէ: Այսուհանդերձ, կը գիտակցինք, որ խնդրի վերջնական լուծումը կախեալ է իւրաքանչիւր անձի անհատական համոզումներէն: Իւրաքանչիւր Հայ անհատ ինք իր գիտակցութեան մակարդակի համոզումներու ուժին եւ խղճմանքին համեմատ պիտի ճշդէ Հայ ազգային ազատագրական պայքարին իր մասնակցութեան հարցն ու այդ մասնակցութեան ձեւը:

Free All Armenian Political Prisoners

Bordering On Frivolity

Translated by L.T.

EDITOR'S NOTE: This article appeared in the Armenian section of the ASBAREZ on October 12, 1983.

Lately, I have noticed the futility of international summits which have become more frequent with every passing year.

The outcome of these meetings has become so predictable that it would not be arrogant to characterize them as being inconsequential or frivolous in terms of the purpose for which they are organized.

Let's take, for example, the case of the United Nations' Second Meeting on the Prevention of Racial Discrimination which was held in Geneva from August 1-13 of this year.

At a time when the majority of the world's public opinion expresses itself in opposition to racial discrimination all over the earth, the members participating in this international meeting were unable to reach a conclusion on the above issue. The reason for such behavior is simple.

Even though most participating nations are in theory and speech in support of preventing racial discrimination, in practice they remain convinced that once a meeting is over, their governments will continue to practice the same discriminatory policies against their victims.

Therefore, each representative entangles the rest in various academic issues which make any resolution impossible to reach.

Another symptom of these meetings is the unpredictability of the agenda set to be discussed. Often, the topic to be discussed is very different from the actual reasons behind a nation's decision to participate in the talks. Such was the recent summit held in Madrid by the Commission for European Security and Cooperation.

The summit was inspired from

the 1975 Helsinki Agreement where the issue of human rights was controlling among other less prominent subjects.

Naturally, with the Soviet Union being the most vulnerable with regard to human rights violations, it became the target of fierce attacks by the Western countries- especially the United States- which, profitting from the situation, presented itself to the world as the champion and arbitrator of future human rights violations. As a result of the pressure put by the West on Eastern European countries, close to five hundred people are kept today in jails or institutions of the mentally ill for disobeying their government's orders.

Similarly, an equal number are exiled in remote areas of the Soviet Union.

It is questionable whether the payment of such a high price by Eastern Europeans is justifiable.

Is the West really acting in good faith? are its intentions of liberating the Easterners so purely motivated or is it simply pursuing other political objectives beneficial to it?

Any cooperation between the West and the East has become essential to avoid any major military confrontation; unfortunately, to the Soviets' dismay, the West has left such issues as the nuclear freeze and similar proposals to other meetings like the Geneva talks and has made the resolution of human rights problems a precondition to any security arrangement by the commission; although such a strategy may seem unacceptable to the Soviets, they remain with no viable alternative but to participate in the commission for the sake of their security as well.

The truth of the matter is, however, that the West is not motivated by altruistic feelings when it comes to human rights; in 1975, the Western bloc realized the Soviets' immeasurable power over the satellite countries of Eastern Europe; it also realized its inability to overcome this invincible giant; cooperation was a positive step to slow down the Eastern expansion. However, the new policy of "human rights" was a much more effective and attractive strategy to control the Soviets' appetite.

In this context, it is interesting to note the statement made by Max Kampman, the U.S. representative at the Madrid Conference, when he declared that the success of the Helsinki Agreement lies in its failure.

Such meetings have become an easy means for the West to

show the world its moral superiority over the East and to put the Soviets on the defensive; a policy which can very well contribute to the indirect weakening and destruction of the present Soviet power.

Furthermore, a policy discrediting the Soviet Union succeeds in creating a negative public opinion amongst both Westerners and Easterners. According to Max Kampman, this strategy has already found positive ground in Western Europe, paving the way for NATO to deploy its missiles.

In conclusion, we can say that these international summits do not serve the true purpose for which they are organized; to have any serious expectations from them is political naivete and can even be damaging to people like us. It remains for us to rely basically on our own resources and to be self-confident about it.

ԿԸ ԽՈՆԱՐՀԻՆՔ ԶԵՐ ԱՌՋԵԻ

Հայաստանէն դուրս, օտար փի մը վրայ նահատակուեցաք, հայրենիքին համար: Կեանքն ու մահը խառնեցիք իրար, մոռցաք հանգիստ, մոռցաք ընկեր, նոյնիսկ մոռցաք ընտանիքը, ու սրբազան խենթութեամբ, ապրեցաք ու ապրում դարձուցիք զերագոյն զոհաբերութիւնը:

Ազատութիւն կամ Մահ՝ նշանաբանով ծամբայ ելաք, ու մերժեցիք ապրիլ օտարութեան մէջ, մերժեցիք ընդունիլ որ չ'ունիք ազատ հայրենիք մը, վերջապէս մերժեցիք ամէն անարդարութիւն. ի՞նչ մարդկային արդարութիւն, մենք կը թքնենք քու ծակատիղձ, ու որոշեցիք մեռնիլ ազատ քան ապրիլ ստրուկ: Որոշեցիք զոհուիլ ազատութեան վե՛ր բազինին: Դարձաք ապրող ոռւմբեր, ու շանթերու պէս մխրճուեցաք թշնամիին կողմը: Ձեր զարուն հասակներով ելաք թշնամիին դիմաց, ու հռուածեցիք ուժգնօրէն, հռուածեցիք թշնամիին, անբոնաքարելի իրաւունքին ամենագօր բարկութեամբ:

Արդէն իսկ ամիսներէ ի վեր մեզմէ բաժնուեցաք ձեր յուզումնայոյզ արարքով, քայց քաջ գիտցէք որ դուք մեր հետն էք, մեր հոգիներուն ու սրտերուն մէջն էիք ու պիտի ըլլաք յաւիտեան:

Ձեր զերագոյն զոհողութեան դիմաց, մենք անկարող ենք քան մը ընել, այս հեռուոր փերէն. ոչինչ կրնանք կատարել, բացի խոնարհելէ ձեր յիշատակին առջեւ:

Կը խոնարհինք ու երանի կուտանք ձեզի, որովհետեւ դուք եղաք ջահակիր-

ները հայկական ազատագրական շարժման: Դուք բացիք այն ծամբան ուրկէ պիտի քալէ հայ երիտասարդը, ապագայի հայ դատի գինուորացիներ պիտի քալեն վճռական եւ հաստատ քայլերով, արհամարհելով ամէն ինչ, նոյնիսկ փշրելով ամէն խռնդոտ որ կը համարձակի կասեցնել անոնց սրբազան երթը: Ձեր բացած այդ ճանքայէն պիտի քալէ ամբողջ հայ երիտասարդութիւնը՝ որովհետեւ վերջապէս մենք ալ ձեզ պէս չ'ուխտել ենք կուսիւ, այն սիրով մեռնել:

Սիրելի Սազօ, Վաչէ, Սլմոն, Արա եւ Սեդրակ, ձեր իմացեալ մահով, դուք անցաք անմահներու շարքին:

Խող օտար հողը թնթել գայ ձեր վրան սիրելի վահագնածին հերոսներ:

Վարժքերնիդ կատար:

Խիզախ

ՆՈՒՒՐՈՒԱԾ

ԼԻԶՊՈՆԻ

ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒՆ

Հազար ինչ հարիւր ութսուն երեքին
Յուլիս ամսուայ քսան եւ եօթին
Սարսափն էր տիրել ամբողջ եւրոպան
Գլուխն էր կորցրել քէնանի թուրքիան.

Լիզպոն քաղաքի թուրքիոյ կէդրոնն էր
Հինգ հերոսների թիրախը դարձեր.
Միմոնն առջեւէն ծնունառումը նետեր
Միւս չորսը նրան արագ յետեւեր.

Լուրջ շատ արագ ամբողջ տարածուել
Հինգ հայ հերոսներ հարսնիք են սարգել
Դեսպանին տունը գումբեր լեցուցել.
Պատանդներ բռներ, մէկ գոհ են տուել.

Մէկ տարի առաջ Լիզպոն քաղաքը
Լսեր էր հայուն արդար գնդակը
Բայց այս ուղևորներու բարձր որոտը
Շատ էր խանգարէր իրեն հանգիստը:

Սագոն Պէյրոլի Արագած թաղէն
Բարեւներ բերել թուրքին էր բաժնէր,
Սեղոն Հայաշէն կոչուած շրջանէն
Տասնըչոսնոցով համազարկ բերել.

Վաչէն թեհլիրեան, Արան Աղբալեան
Երտասարդներուն վրէժը շաւկած.
Վեց հարիւր տարուան ստոր գերութեան
Լուծն ու շղթաներն մէկ զարկով Փշրած.

Միմոնն Ատանա թաղն էր ծնած
Յեղափոխական բանակն էր դրկած
Առաջին գոհք ինքրն էր եղած
Դուք մտէք տղաք ըսած ու ինկած.

Հարիւր դիմակներ ու սեւ զգեստներ
Հազած Փորթուրքիզ մարպիկ գիււորներ,
Դարան են մտեր ու դիրքեր բաներ,
Յարձակում գործեր ու ետ են մղուել.

Չորսի դէմ հարիւր կրնանք ողջ բռնել,
Քիչ քիչ հոս պահել, էվրէնին ղրկել,
Յարձակում երկրորդ, Փախույստ երկրորդ
Երրորդ յարձակում, ու պայթում, ղղորդ...

Մի լաք հայրիկներ, մ'ողբաք մայրիկներ,
Այս հինգ հերոսներ իզուր չեն ինկել,
Յեղափոխական Բանակի պայման
Կերտել-Ազատ-Անկախ Հայաստան.

Վ.Ա.

Minorities in Turkey:

Greeks, Kurds and Armenians

"Social equality;...government by the people, usually through elected representatives." The above definition for democracy is generally accepted by all peoples and governments. Many states in today's world enjoy the benefits of labeling themselves as being democratic, while simultaneously violating the very human rights upon which democratic principles are based. Such countries readily identify themselves with the so-called democratic West, using this identification as a tool for legitimizing violations of human rights in the name of democracy.

One such case is the country of Turkey, which since the establishment of the Republic of Turkey in 1923 by Mustafa Kemal Ataturk, has been classified by the West, especially the United States, as the democratic Western ally of the East, despite the fact that the Turkish "Republic" is governed by a military dictatorship. Countless human rights violations are usually an incorporated aspect of martial law. The present situation in Turkey is no exception.

Although the area of human rights violations is very broad and encompasses various aspects of life, this article will focus on one general aspect of human rights in Turkey, namely the situation of three of the major ethno-cultural minorities which have historically been a definite part of Turkish society.

Both sides of the issue will be examined using both governmental and independent sources. The goal of this research is to show the fundamental differences of opinion within the two categories regarding the situation. It must be noted, however, that governmental sources in general must be taken, so to speak, with a grain of salt. Information derived from any source which may have a vested interest in modifying the facts shall be approached

ed with caution. Interpretations made by independent agencies, however, can be viewed as being generally authentic, based on the fact that they seemingly have no gain in distorting the facts inherent in the situation of minorities living in Turkey.

A third side which will be briefly examined is that of the minorities themselves, whose point-of-view may be rather subjective. These views will be interpreted within each individual case surrounding the specific minority.

In order to obtain a clear view of the present situation of minorities in Turkey, it is necessary to examine the historical bases of the issue. A general overview of life for the minorities since the Ottoman Empire will be sufficient. It must be noted that the geographic area of Asia Minor has never been known as a region with a good human rights record, dating as far back and even before the Mongol invasions of contemporary Turkey, when social injustices were the order of the day. The minorities of the area have, however, had periods of relative comfort, although few and far-between.

The Ottoman Empire was comprised of a large variety of nations, never having an ethnic homogeneity within its vast boundaries. Large religious and ethnic minorities such as the Greeks, Armenians, and Jews concentrated themselves in various regions, providing the Ottoman regimes with the opportunity to capitalize upon the internal unity of each group. Non-Muslim minorities were generally considered by the Turks to be second-class subjects, resulting in unequal and often unfair treatment. Thus, a system of effective administration had to be formulated with the goal of exploiting the minorities while making them believe that they enjoyed virtual autonomy.

This system, first administered in the mid-15th century by Mehmed II,

became known as the "Millet" system. Each millet was a community or nation of people with a particular religion within the Ottoman Empire, which was led by the religious leader of that particular community. Although the millets had the legal rights to use their own language, develop their own religious, cultural, and educational institutions, collect taxes to be rendered to the imperial treasury, and maintain courts for trying members of the nation in all cases except those involving public security and crime, these rights were often infringed upon. Examples of violations are the prohibition of bells in the churches, the frequent rejection of testimony in Turkish courts, forced religious conversions, closing of national schools, and other sorts of individual and collective mistreatment.

Millets were taxed more heavily than the Muslim sectors, in exchange for their exemption from military service. It was the duty of the respective patriarchs to efficiently collect the taxes from their communities and to ensure the good behavior and loyalty of their subjects.

It is not difficult to conclude that the implementation of the millet system was based on political and economic considerations. Realizing the potential strength in unity of the minority communities which could lead to a total rejection of outright subjugation to Muslim administrators, the Ottomans found the solution in the "Millet" system. Ethnic and religious minorities were not likely to rebel against their own religious leaders, who served as effective liaisons between the administration and the people. By utilizing the millet system, the Ottomans were able to exercise political and economic control over their most potentially rebellious subjects.

As the general decline of the Ottoman Empire began to take effect during the late 19th century, the peoples of the millets simultaneously began to experience political and cultural awakenings leading to definite demands for reform. These calls for change led to the writing of

elaborate constitutions and attempts at reorganization. Although these reforms were intended to eradicate abuses, extend the principle of popular government, and increase the loyalty of minorities to the Ottoman state, they resulted in national consciousness and modern nationalism. Heated nationalism led to active separatist movements which contributed greatly to the Ottoman decline and fall during the 19th and 20th centuries.

Following the fall of the Ottoman Empire and the establishment of the Republic of Turkey in 1923, a policy of Pan-Turanism originally made official by the Ittihad Party in 1908, replaced Ottoman identity. The defeat of the Ottomans in World War I led to Allied arbitration and power over the Ottoman Empire. From its ruins arose Mustafa Kemal Ataturk, who saw the survival of Turkey in its Westernization. His attempts at modernization promised extensive reforms with social justice. With the abolition of the "fez" were to come modern principles of equality for all citizens of Turkey.

The Treaty of Lausanne, signed by the Allied powers and Turkey in 1923, provides for the protection of minorities in Article 40, which stipulates: "Turkish nationals belonging to non-Muslim minorities shall enjoy the same treatment and security in law and in fact as other Turkish nationals..."

The matter dealing with whether the present-day Turkish government refuses to acknowledge that non-Turkic minorities in its country are treated as unequals or whether it simply chooses to ignore the situation of its minorities in light of more pressing immediate economic problems is one of pure speculation. The fact remains, however, that the Turkish government has little to say about its minorities. Therefore, governmental sources other than Turkish ones must be utilized to obtain a clear governmental point-of-view. These sources undoubtedly must include studies and statements

made by the American government, in light of its boundless support (financial, military, and moral) of Turkey and its leading military junta, which came to power in 1980. It must be remembered that the following information should not be accepted as the absolute unbiased truth under any circumstances, taking into consideration that the government (Turkish and otherwise) has much to gain and little to lose by presenting the situation as a rosy picture.

"...The present regime in Turkey not only seems to be worth backing strongly, it also exemplifies the balance-between security and human rights, modernization and democracy, Europe and Islam- that the United States should be encouraging everywhere". The above quote from a Los Angeles Times article entitled "Generals Return Turkey to the Democratic Track" (Feb. 25, 1982) fairly summarizes the Western- mainly American- interpretation of its "sick" ally. According to a recent U.S. State Department Report, Turkey has a military government which is in the process of restoring parliamentary democracy.

The present military junta led by General Kenan Evren came to power as the result of a coup d-etat in September, 1980, amidst a bloody civil war between the extreme rightist and extreme leftist factions of the country. This military takeover, however, was not the first in the history of Modern Turkey: two previous military coups, one in 1960 and the other in 1971, seemingly were not able to return the country to the democratic track.

According to governmental sources, the military, with its imposition of martial law, has reduced acts of political violence from 32,893 between December, 1978, and September, 1980, to 6,959 between September, 1980, and September, 1982 (U.S. Dept. of State Report, page 1007). Thousands of political prisoners have been arrested and convicted, even though "there appears to be no different treatment accorded prisoners on the basis of the type of crimes committed, or on the basis of social class, race, sex, or

religion". The same Dept. of State Report continues its interpretation of the various political and social freedoms inherent in democracy, stating that "one of the purposes of the 1980 military intervention in politics was to preserve Turkey's secular character...the new Constitution states that 'every individual has freedom of conscience, religious faith, and opinion'...for the Greeks and Armenians, further guarantees of religious and other minority rights are contained in the Lausanne Treaty of 1923".

Although acknowledging that there have been complaints among minority religious groups concerning taxation, slow administrative procedures, and petty harassment by local officials in matters relating to schools, the State Department asserts that "available evidence does not appear to support allegations of official persecution of non-Turkish religious minorities. There have been complaints, but relations between the higher authorities and the minority communities are generally good, and appear to have improved since the military takeover because of the better security situation".

Not all of the Western governments, however, share the American point-of-view. For example, in July of 1982, the governments of France, the Netherlands, Denmark, Norway, and Sweden brought a human rights complaint against Turkey before the Council of Europe's European Human Rights Commission. Unfortunately, but not unexpectedly, however, the examination of that complaint, which normally would have begun within three months of its issuance, was postponed until January, 1983, at Turkey's request.

This difference of opinion is not surprising, especially considering the fact that the United States Government has allocated \$930 million in aid to Turkey for fiscal year 1984. U.S. Secretary of State George Schultz asks only "77¢ from every American citizen for aid to Turkey... every American must understand that it's necessary to spend a fraction of our collective resources to secure our most precious goals of

freedom, economic well-being, and peace. The cost is modest..." (N.Y. Times, 2-25-82).

With this in mind, it is not difficult to understand the American attitude toward Turkey's military junta.

As a Los Angeles Times article (July 15, 1981) adequately states, however, "In Western Europe, pressure is building on Turkey's rulers to return to parliamentary democracy. But the generals appear to be in no hurry, and so far, the Turks seem to be willing to give them the time they want". And, as a cabinet minister states in the same article entitled "Military Marks Time in Ruling Turkey", "the generals in Turkey do not want to turn things back to the politicians this time until they are certain that institutional changes will prevent the chaos of the past...the limits on freedom here will just have to continue for awhile".

The generals justify their "temporary" rule with the promise of the submission of a new Constitution to the Turks for their approval some time in 1982 and of elections to follow in 1983. The new Constitution, which was subsequently approved by Turkish voters in November, 1982, provides for a strong presidency and basic human rights. The same vote also endorsed General Evren, whose candidacy was unopposed, as President for a seven-year term.

Can this fact be used as a comparison to "free elections" in countries such as the Soviet Union under a totalitarian regime? The answer to this question is arbitrary, but it is difficult to ignore the similarities which do exist...

THIS ARTICLE WILL BE CONTINUED IN THE NEXT ISSUE OF THE "HAYTOUG".

Sireli unger Hampig,

The Armenian Youth Federation- the Youth Organization of the Armenian Revolutionary Federation, Western U.S.A., stands resolutely by your side in your time of need. We will take any and all steps necessary to ensure that justice is served in your trial and look forward to the affirmation of your innocence that will surely result from it.

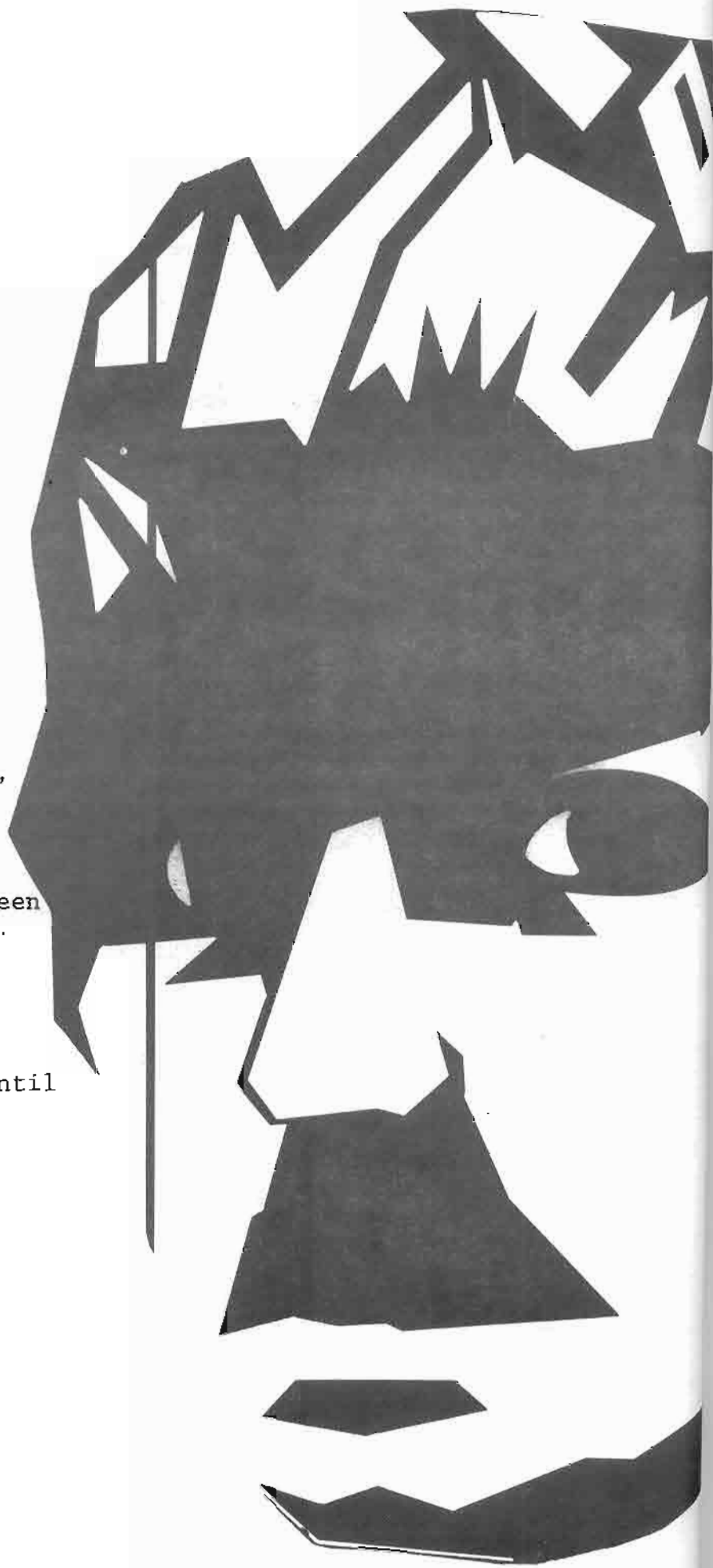
We are gathered here tonight to express our unflinching solidarity with you. Know that our hearts have been with you for the past 20 months we are with you now and will remain with you until your release.

Unger Hampig, you are the victim of a wrongful imprisonment. You alone know the pains that have resulted from that injustice and the separation from family, friends, and ungers that is its result.

We share, however, in the pains of a race which has been aggrieved and denied its rights. As we support you, so do we support the just aspirations of the Armenian people. Indeed our support for you is tied to that struggle for justice. We shall not and can not rest until you and the Armenian people are finally free.

IN THE FRATERNAL SPIRIT

CENTRAL EXECUTIVE OF
ARMENIAN YOUTH FEDERATION

Հ.Ե.Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԷՆ

ԿՐՏԱԵՐՆԵՐՈՒ Հ.Ե.Դ. ՕՐ ՄՈՆԹՔԱՆԷԼԷ
ԼՕԼԵ ՄԷՋ:

Վերաշխուժացնելու համար հայ
հրիտասարդաց Դաշնակցութեան երէց
եւ կրտսեր ուլտերու շարքերը եւ
ընկերային առաւել ուժեղ կապերով
իրար միացնելու համար տարբեր շրջան-
ներուն անդամները: Հ.Ե.Դ. Արեւ-
մտեան Ամերկայի 10-րդ պատգամաւոր-
ական ժողովը որոշած էր ``Հ.Ե.Դ.
Օր`` անունով ձեռնարկներ կազմա-
կերպել: Այս ձեռնարկները, իւրա-
քանչիւր անգամ տարբեր շրջանի մէջ,
միասին կը բերեն շրջանի ընկերները
եւ յստակ ծրագրի մը միջոցաւ լսան-
դավառ մթնոլորտ մը որդեբրեն ջեր-
մացնելով բոլոր անդամներու հոգին,
ուժ ու կորով ներարկելով անոնց
մէջ:

Կիրակի, Սեպտեմբեր 25-ին հրեց-
ներու ``Հ.Ե.Դ. օրուայ`` յաջող
արդիւնքէն լսանդավարուած, կեդրոնա-
կան վարչութիւնը մեծ ակնկալութիւն-
ներով կազմակերպեց կրտսերներու
``Հ.Ե.Դ. օրը``, որ տեղի ունեցաւ
Շաքաթ, 3 Հոկտեմբեր առաւօտեան
ժամը 10:30-էն սկսեալ մինչեւ երե-
կոյեան ժամը 10:30-ը:

Օրուան ծրագիրը պատրաստած էր
հիւրնկալ ``Վահան Գարտաշեան`` ուլ-
տին կողմէ: Թէ ուլտի անդամները
եւ թէ անոր խորհրդատուները տքնա-
ջան աշխատանքով յաջողեցան լաւ-
գոյն պայմանները ստեղծել եւ ի

գործ դնելու համար խնամքով պատրաս-
տուած դաստիարակչական, մարզական եւ
ընկերային ծրագիրները:

Արդարեւ, Հ.Ե.Դ. օրը սկսաւ դաս-
տիարակչական աշխատանքով շուրջ 150
պատանիներու իրենց խորհրդատուներու
օժանդակութեամբ եւ ցուցմունքներով
պատրաստեցին Հայաստանի քարտէզը, ար-
ժանագրելով իւրաքանչիւր հայկական
քաղաքի տեղը: Քարտէզները ապա փակ-
ցուեցան տախտակէ կտորներու վրայ,
ապահովելու համար անոնց պահպանումը
իբրեւ յիշատակ օրուայ ձեռնարկին:

Կեսօրէ ետք տեղի ունեցան մարզա-
կան խաղեր, որոնց յաջորդեցին ընդհա-
նուր զարգացման մրցումը՝ հալաւային
Գալիֆորնիո ութը ուլտերու միջեւ:
Գովելի էր կազմակերպիչ յանձնախումբի
կարգադրութիւնը, որու շնորհիւ կա-
րելի եղաւ բոլոր ընկերներու մասնակ-
ցութիւնը զարգացման մրցումին, որմէ
յաղթին ղուրս եկաւ Կլէնտէլի Սիմոն
Ջաւարեան՝ ուլտը:

Զարգացման մրցումէն ետք, սկսաւ
ընկերային ժամանցի յայտագիրը, նախ
միայն նուագով, ապա շուրջպարերով եւ
եւ վերջապէս խմբային երգերով:

Իրապէս հրապուրիչ էր, տեսնել
շուրջ 150 պատանիներ, շրջանակ կազ-
մած գետինը նստած, Մեսրոպեան վար-
ժարանի բակին մէջ, բացօդեայ կ'երգես
ազգային եւ յեղափոխական երգեր:

Կրտսերներու յաջորդ ``Հ.Ե.Դ.
օրը`` տեղի պիտի ունենայ երէցներու

Հ.Ծ.Գ. օրուան՝ հետ միասին,
ֆրեզնոյի մէջ, 1984 Յուսուար 27,
28 եւ 29 շաբաթակերպը:

Մոնթէպէլլոյի մէջ տեղի ունեցած
Հ.Ծ.Գ. օրուան ծախսերը հոգացած էր
տեղւոյն Հ.Յ.Գ. Գրօ կոմիտէութիւնը:

Կրօսքներու երգի երեկոյ:

Ելէնտէլի հայ կեդրոնը երեք
այդքան չէր երիտասարդացած: Արդա-
րեւ, Ուրբաթ, 30 Սեպտեմբերի երե-
կոյեան ժամը 7:30ին, Հայ Երիտա-
սարդաց Դաշնակցութեան հարաւային
Բալիֆորնիո ՝Սիմոն վրացեան՝,
՝Սիմոն Զաւարեան՝, ՝Արարատ՝,
՝Աղբիւր Սերոբ՝, ՝Սիկոլ Դուման՝,
՝Վահան Գարտաշեան՝, ՝Սողոմոն
Թէհլիրեան՝ եւ նորակազմ Լոնկ Պիւի
կրօսքի ութներէն շուրջ 150 պատա-
նիներ լեցուցած էին Հ.Յ.Գ. Ահարոն-
եան կոմիտէութեան կեդրոնատեղին,
մասնակցելու համար կեդրոնական վար-
չութեան կազմակերպած երգի երեկոյին:

Կրօսքի ընկերները հիւրընկալող
՝Սիմոն Զաւարեան՝ ութի անդամ-
ներէն ընկերուհի Ժամար Յէր Մկրտիչ-
եան քարի զալուստ մաղթելէ ետք
ընկերներուն, խօսքը տուաւ կեդրո-
նական վարչութեան ներկայացուցիչին:

Ներկայացուցիչ ընկերը յայտնեց
թէ այս տարեշրջանին երգի երեկոները
պիտի ըլլան ութներու միջեւ երգի
մրցոյթի երեկոներ, որոնց պէտք է մաս-
նակցին շրջանիս բոլոր պատասի ըն-
կերները:

Առաջին երգի երեկոյի համար կեդ-
րոնական վարչութեան կողմէ երգու
երգ նշանակուած էին բոլոր ութան-

րուն կողմէ երգուելու համար: Իւրա-
քանչիւր ութի անդամներ լմբային կա-
տարողութեամբ պիտի երգէին ՝Մենք
անկեղծ գիտուոր ենք՝ եւ ՝Վերքերով
լի՝՝ յեղափոխական երգերը:

Կեդրոնական վարչութեան կողմէ լրբեւ
դատակազմի անդամներ հրաւիրած էին Ըն-
կերուհի Հիւլէ Սիմոնեան, ընկերներ
Վրգէն Եագուպեան եւ Գարնիկ Սարգիսեան:

Խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ, ութ-
ները խումբ առ խումբ երգեցին որոշ-
ուած երգերը, փորձելով գերազանցել
գիրար: Յատուկ յիշատակութեան եւ
գնահատանքի արժանացան ՝Վահան
Գարտաշեան՝ ութը, որու անդամներէն
ոմանք երաժշտական գործիքներով ընկե-
րացան խումբի երգեցողութեան: Մոնթէ-
պէլլոյի կրօսքի ութը, այս երեկոյի
համար պատրաստած էր նաեւ յատուկ շա-
պկներ:

Դատակազմի որոշումով երգի երեկոյի
առաջնութիւնը շահեցաւ ՝Վահան Գար-
տաշեան՝ ութը, եւ ութի իւրաքան-
չիւր անդամ ստացաւ կեդրոնական վար-
չութեան կողմէ արամադրուած նուէրը՝
ոսկիէ զինանշան մը:

Երգի մրցոյթի աւարտէն ետք, ընկեր-
ները սկսան յրալմանքի:

Կրօսքներու յաջորդ երգի երեկոն
տեղի պիտի ունենայ Հոկտեմբերի հայ
կեդրոնին մէջ, Ուրբաթ, 2 Տեկտեմբեր
1984-ի երեկոյեան ժամը 7:30ին, հիւրն-
կալութեամբ տեղւոյն ՝Սողոմոն Թէհլիր-
եան՝ կրօսքի ութին:

ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ՔԱՅԼԱՐՇԱԽ Ի ՆՊԱՍՏ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿԶԱԿԱՆ ՕՐԱԳՐԻՆ

Հ.Յ.Դ. Արեւմտեան Ամերիկայի Հայ Երիտասարդաց Դաշնակցութեան բոլոր կրտսեր ու լստերու ընկերները կիրակի 20 նոյեմբեր 1983ի կէսօրէ ետք ժամը 1ին քայլարշաւ պիտի կատարեն ի նըպաստ արդէն իսկ ձեռնարկուած պատանիներու դաստիարակչական ծրագրին:

Լոս Անճելոսի ու լստերուն համար, քայլարշաւը պիտի սկսի Մոնթէպէլլոյի նահատակաց յուշարձանէն եւ վերջ պիտի գտնէ Մեսրոպեան վարժարանի քակր: Ֆրէզնոյի եւ Սան Ֆրանսիսքոյի պատանիները պիտի քալեն իրենց շրջաններուն մէջ որոշուած ուղիով:

Պատանիներու դաստիարակչական ծրագիրը արդիականացնելու, եւ լսողատեւողական ազդու դաստիարակչական միջոցներ որդեգրելու նպատակով, Հ.Ե.Դ. կեդրոնական վարչութիւնը խորհրդակցական ժողովներով, որոնց մասնակցեցան մանկավարժներ, դաստիարակներ, լսողատեւողական սարքաւորումներու եւ վիտիօ մեքենաներու մասնագէտներ ինչպէս եւ գծագրիչներ եւ արուեստագէտներ, յառաջացուց դաստիարակչական համապարփակ ծրագիր մը, որու իրականացումը կը պահանջէ հետեւական նիւթական միջոցներ:

Արդարեւ, նախատեսուած դաստիարակչական ծրագիրը, պատանիներուն պիտի ներկայացնէ հայոց պատմութեան հին ու նոր շրջանները, պատմական կարեւոր դէմքերը եւ հայ ժողովուրդի հերոսական պայքարը ի յետք ազգային պատապարտութեան, այս բոլորը կենդանի

ղերակատարութիւններով որոնք պիտի պատկերահանուին վիտիօ-ժապաւէններու վրայ ապահովելու համար անոնց պահանջները, վիտիօյով ներկայացող շարժուն պատկերներով, գծագրութիւններով մոլացուած պատմութեան զրքոյկներով եւ թերթերով, ինչպէս եւ լսնամբով պատրաստուած սահիկներու ցուցադրութեամբ:

Այս ծրագրի գործադրութեան իբրեւ առաջին քայլ, արդէն իսկ ձեռնարկած է Հ.Ե.Դ. Դաշնակցութեան հոյակապ պատմութենէն առնուած Պանք Օթոմանի գրաւումը՝ ներկայացնող սահիկներու պատրաստութեան: Այս աշխատանքին հետ գծագրիչներ եւ նկարողներ յատկապէս պատրաստուած բնագիրի մը հիման վրայ, պիտի գծեն, նկարեն դրուագ մը ներկայացնող պատկերներ, որոնք ետքը սահիկներու պիտի վերածուին՝ Երաժշտութեան ընկերակցութեամբ պիտի ցուցադրուին պատանիներուն:

Պատանիները, իրենք, տեղեակ ըլլալով այս ծրագրի կարեւորութեան եւ անյետաճգնելութեան, վճռած են իրենց կարելին ընել առաւելագոյն գումարները հանգանակելու համար ի նպաստ դաստիարակչական ծրագրին: Արդարեւ, նոյեմբեր 20ին տեղի ունենալիք քայլարշաւին համար, անոնք պիտի դիմեն իրենց բոլոր ազգականներուն, բարեկամներուն, ծանօթներուն ու դրացիներուն, ապահովելու համար անոնց հովանաւորութիւնը՝ քայլարշաւին: Իւրաքանչիւր հովանաւորող նուագագոյն

պէտք է շտուգել նուիրէ ծրագրին՝
իսկ առաւելագոյն նուիրատուութեան
սակ չէ ծշողած:

Կեդրոնական վարչութիւնը, պատահ-
նիները յաւելեալ եռանդով հովանաւո-
րողներ ապահովելու գործին լծելու
համար, որոշած է առաւելագոյն գում-
ար հաւաքողը 1984ի Մայիս 28ի շա-
բաթավերջին ղրկել Միացեալ Նահանգ-
ներու Արեւելեան շրջան, ուր տեղի
պիտի ունենայ պատանեկան տարեկան
շաբաթավերջը:

Սոյն սեմինարին կը մասնակցին
շուրջ 270 հայ պատանիներ, Արեւել-
եան Միացալ Նահանգներէն եւ Գանա-
տայէն:

Կեդրոնական վարչութիւնը եւ
Հ.Ե.Դ. Արեւմտեան Ամերիկայի բոլոր
պատանիները կ'ակնկալեն որ այս ծեր-
նարկով կարելի պիտի ըլլայ հանգանա-
կել նուագագոյնը 15,000. տոլար,
ինչ որ մեծապէս պիտի նպաստէ դաստի-
արակչական ծրագրի գործադրումի

Վստահ ենք որ բոլոր անոնք որոնք
կը զիտակցին այս հեռաւոր ու օտար
ափերուն վրայ հայ պատանիի ազգային
առողջ դաստիարակութեան անհրաժեշտ-
ութեան, ինչպէս նաեւ կը հասկնան թէ
այլեւս կարելի չէ պատանիներու դաս-
տիարակութիւնը յառաջ տանիլ ժամանա-
կավրէպ միջոցներով իրենց կարելին
պիտի ընեն օժանդակելու մեր պատա-
նիներուն իրականացնելու 15,000. տո-
լար հանգանակներու իրենց որոշումը:

Թիկունք կանգնեցէք հայ պատանիի
ազգային դաստիարակութեան ծրագիր-
ներուն եւ օժանդակեցէք Հայ Երիտա-
սարդաց Դաշնակցութեան պատանիներու
ծեռնարկած հանգանակային քայլարշաւիս:
Յաւելեալ տեղեկութեանց համար կրնաք
հեռագայնել Հ.Յ.Դ. Երիտասարդական
գրասենեակ 213-243-0197 թիւին:

1869-1935

ՀԱՐՑԱՐԱՆ

Այս հարցարանը լոյս տեսած է 1980-ի ՀԱՅԴՈՒՆ-ի Սեպտեմբեր-Հոկտեմբեր թիվին մէջ: Անգամ մը եւս կը հրատարակենք արձանագրելու որեւէ թուական փոփոխութիւններ վիճակագրութեանց մէջ:

Երկրորդ անգամուայ համար հարցարանը տրուած է ՍԱՐԱՐԱՊԱՍՏ ուխտի ընկերներուն 1983-ի, Հոկտեմբեր 23-ի հերթական ժողովի ընթացքին:

1. Կը հաւատաս որ մօտ ապագային պիտի հասնինք Ազատ, Անկախ եւ Միացեալ Հայաստանի մեր նպատակին:

Այո	Ոչ	Անվստահ
1980.....39%	61%	0%
1983.....3%	43%	54%

2. Նկատելով որ Հ.Ե.Դ.-ն շարքային-պատրաստող կազմակերպութիւն է, դուն անձնապէս ապագային շարքերը պիտի անցնի՞ս:

Այո	Ոչ	Անվստահ
1980.....39%	50%	11%
1983.....75%	0%	25%

3. Հայ Դատի լուծման համար որ միջոցը ազդեցիկ կը կարծես:

Քաղաքական	Ձինուկ-րական	Ձին. եւ Քաղաքա.
1980.....18%	0%	82%
1983.....7%	0%	93%

4. Կը կարծես որ եթէ թուրք կառավարութեան հետ բանակցութեան մտնինք, արդիւնքի կը հասնինք:

Այո	Ոչ	Անվստահ
1980.....10%	85%	5%
1983.....11%	54%	35%

5. Հայաստան անկախ ըլլալու պարագային, պատրաստ ես հոն երթալ ապրելու:

Այո	Ոչ	Անվստահ
1980.....71%	14%	15%
1983.....64%	11%	25%

This survey was originally printed in the September-October issue of HAYTOUG. We reprint it here with the new statistics.

The new survey was taken during the October 23, 1983, chapter meeting of the SARDARABAD chapter.

1. Do you believe that in the near future we will reach our goal of a Free, Independent, and United Armenia?

	Yes	No	Undecided
1980....	39%	61%	0%
1983....	3%	43%	54%

2. Regarding that the AYF should prepare its members for the ARF, are you ready to be an ARF member yourself?

	Yes	No	Undecided
1980....	39%	50%	11%
1983....	75%	0%	25%

3. In the resolving of the Hai Tad which measure do you think is more effective?

	Political	military	pol/mil.
1980....	18%	0%	82%
1983....	7%	0%	93%

4. Do you think if we negotiate with the Turkish Government, we will reach a settlement?

	Yes	No	Undecided
1980....	10%	85%	5%
1983....	11%	54%	35%

5. Are you ready to go and live in Armenia when it becomes independent?

	Yes	No	Undecided
1980....	71%	14%	15%
1983....	64%	11%	25%

S.F. VALLEY AYF DAY

The first senior A.Y.F. day of the 1983 - 84 fiscal year was held on September 25, 1983, at Ferrahian High School and was hosted by the Valley Sardarabad Senior Chapter. There were over 100 people present from almost every chapter of Western America.

The day began with inter - chapter volleyball games and proceeded with a complimentary lahmajoun lunch.

Later, the ungers relaxed while they listened to the C.E. educational in which unger Levon Kirakosian discussed the work of the ANC.

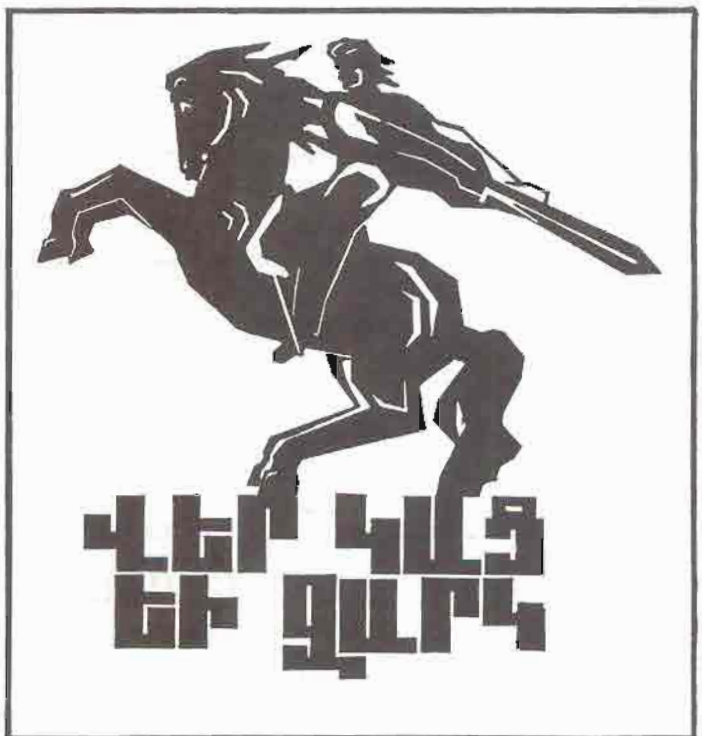
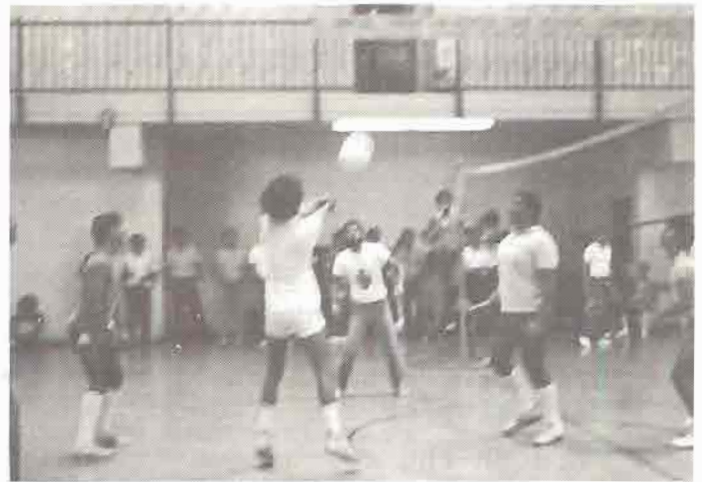
After the educational, the remainder of the volleyball tournament was continued. After a fierce competition among all the chapters the Pasadena Nigol Touman Chapter took first place with the L.A. Musa Dagb in second. The ungers then sat down to a hearty louleh-kebab and salad dinner.

The program continued with the C.E. prepared quiz bowl. The questions were based on the educational handbook and proved to be difficult if one hadn't previously read it. After a tough competition and a lot of fun, the Montebello Vahan Cardashian chapter took first place with the Valley Sardarabad chapter in third.

The day ended with an excellent khrakhjank with music provided by unger Ara Dabanjian and friends. All the ungers present, sang, danced, and drank their way into the 1983-84 fiscal year. ■

"TSAYN"

FREE SASSOUNIAN

THE COMMUNIQUE

The Sardarabad Senior Chapter Hai Tad committee distributed communiques at Ferrahian High School on September 13, 1983.

Early in the morning before school began, the communiques were placed on all desks in every classroom in order to arouse the interest and curiosity of the students.

Through the communique the Hai Tad committee greeted the students on the start of the new academic year and attempted to make the students realize the urgency and necessity of their participation in the Armenian Liberation Struggle.

Later, several students were asked of their opinion on the communique. While some students who earlier had made paper airplanes out of the communique, were indifferent, others responded enthusiastically by stating that the communique relayed the message that the Armenian Youth Federation is concerned about the students and the Armenian Cause. These students also liked the concise way the communique was written.

In general, the Hai Tad committee was satisfied, yet they hope to see more positive results in the near future. ■

CARLO

COMMUNIQUE

ARMENIAN YOUTH.

THE ARMENIAN YOUTH FEDERATION "SARDARABAD" SENIOR CHAPTER GREETES YOU ON THE START OF A NEW ACADEMIC YEAR AND WISHES YOU MUCH SUCCESS.

WE ARE CONFIDENT THAT YOU HAVE ALREADY REALIZED THAT ONLY AMBITION WILL LEAD YOU TO A PROSPEROUS FUTURE. HOWEVER, THE ARMENIAN YOUTH FEDERATION HOPES THAT YOU WILL ALSO REALIZE THE URGENCY AND NECESSITY OF YOUR PARTICIPATION IN THE STRUGGLE FOR THE PROSPERITY OF OUR PEOPLE.

TO SURVIVE AS A NATION A FREE HOMELAND IS ESSENTIAL.

THE FUTURE OF OUR NATION DEPENDS UPON YOU.

**JOIN THE ARMENIAN
LIBERATION STRUGGLE,
JOIN THE A.Y.F.**

IN THE REVOLUTIONARY SPIRIT
ARMENIAN YOUTH FEDERATION
"SARDARABAD" SENIOR CHAPTER

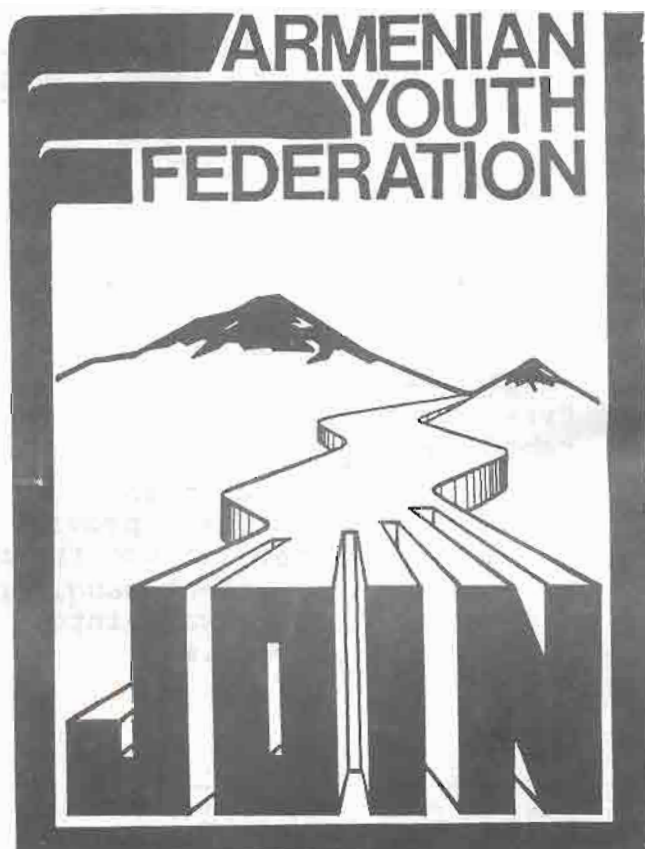
Հ.Ե.Դ. ՕՐ

1983-84-ի տարեշրջանի առաջին Հ.Ե.Դ. օրը տեղի ունեցաւ Սեպտեմբեր 25, 1983 ֆերրահեան վարժարանի շրջափակում, Ս. ֆ. Հովհաննիսյանի ՍԱՐԴԱՐԱԲԱԴ ՈւԼԽՈՒԻ կազմակերպութեամբ: Ներկայ էին հարիւրից աւելի ընկերներ Արեւմտեան Ամերիկայի-բոլոր շրջաններից:

Հ.Ե.Դ. օրը սկսւեց ուԼԽՈՒԻ Ժիշե վոլիպ. մրցումներով: Մրցումներին յաջորդեց լահմէճունի ծաշը:

Օրակարգին վրայ երրորդ բաժինը հատկացւած էր Կ.Վ.-ի դաստիարակչականին որին դասախօսն էր ընկ. Լեւոն Կիրակոսեանը: Ընկ. Կիրակոսեանը խօսեց Հայ Դատի Յանձնախումբի անցեալ տարւայ -- աշխատանքներին մասին եւ պատասխանեց ընկերների հարցերին:

՝՝ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՈՒՆ ԷՋ Ե՝՝

HAI TAD:

AN ENDEAVOR FOR INDEPENDENCE

The Turkish government had planned to eliminate all Armenians and all antiquities of Armenian culture and history from the face of the Earth. Sixty-eight years later, the Armenian people are working toward their national liberation.

The desire for independence is very much alive in the Armenian people. In our community, this has been substantiated by the large number of Armenians participating in political activities, including anti-Turkish government protests and financial and moral support for the defense of Hampig Sassounian and the L.A. Five.

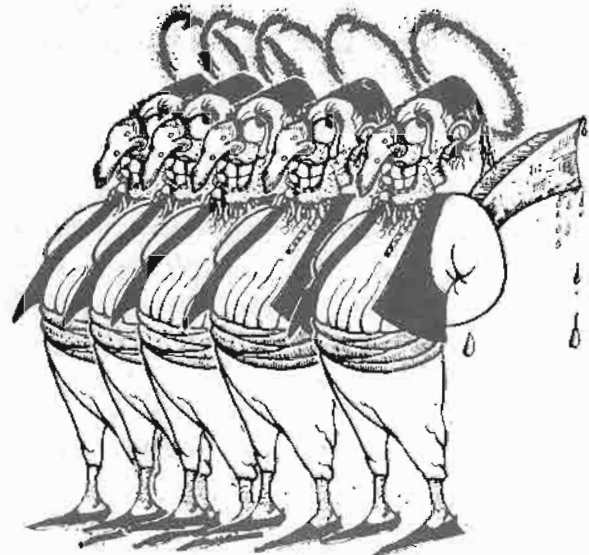
These and other Hai Tad activities are causing the Turkish government to break its long term silence and involve itself with an anti-Armenian propaganda campaign. It is using many means in attempting to falsify historical facts and to cover up its past and present involvement in the oppression of the Armenian people.

Our endeavor against Turkey for the Armenian National Liberation Struggle must be retained and strengthened. Our previous efforts have resulted in preparing and politicizing our people. This has helped in making the world aware of our struggle. We have also made the Turkish government aware of our intent to continue with our struggle, using all the resources at our disposal to liberate our homeland and establish a free and independent Armenia.

Recently we have seen several transformations take place in our communities. The Armenian National Liberation struggle is no longer a one or two times-a-year event, but rather a daily, year round effort

which is being exerted by many different facets of our community. No longer are April 24 and May 28 the only days on which we remember the Armenian Cause. These dates now serve as symbols of our ongoing struggle and of our people's determination to liberate our homeland and see justice. ■

ANAHID BOGHOSIAN

AYF SONGBOOKS HAVE ARRIVED

The AYF SARDARABAD chapter has received songbooks published by the East Coast AYF-ARFYO. It includes Armenian revolutionary and nationalistic songs with pictures and music notes. For more information contact:

Chris 705-4739

ԿՈՄԻՏԱՍ

Սողոմոն Սողոմոնեան ծնւած է Սեպտեմբեր 26, 1869-ին, Փոքր Ասիայի Կուտինա քաղաքում: Սողոմոնը հազիւ մէկ տարեկան էր որ կորցնում է իր մօրը: 1876-ին անցնում է Կուտինայի դպրոցը եւ աւարտում է 1880-ին: Պրուսա է ուղարկւում ուսումը շարունակելու համար, բայց իր հօր մահաւն պատճառով վերադառնում է իր ծննդավայրը:

Գէորգ Վարդապետ Դերձակեանը երբ էջմիածին էր գնում իր եպիսկոպոսութեան օծման համար, հոգեւոր ծեմարանից ընդունակ աշակերտներ պիտի ընտրէր: Քրտան աշակերտներից նա ընտրում է Սողոմոնին իր ծայնի եւ ընդունակութեան շնորհիւ:

1881-ին Սողոմոնը դառնում է էջմիածինի Գեւորգեան ծեմարանի սանը: Այս ժամանակամիջոցում Սողոմոնը յաղթահարում է լեզւի դժւարութիւնը եւ կապւում է հայ մշակոյթին եւ երաժշտութեան հետ:

Տակաւին երկրորդ դասարանում էր երբ սկսում է մօտ շփում ունենալ Արարատեան դաշտավայրի կեանքին հետ եւ հաւաքում եւ ուսումնասիրում է ժողովրդական-գաւառական երգերը: Հայկական ծայնագրութեան ծանօթանալուց յետոյ, շրջում է իր ուսումը եւրոպական երաժշտութեան վրայ:

1890-ի Յունիս 9-ին, ստանում է Սարգաւակի աստիճան Մակար Կաթողիկոսից: 1893-ի Սեպտեմբեր 11-ին ձեռնադրւում է Արեղայ Խրիմեան Հայրիկից եւ 1895-ի Փետրուար 26-ին, ստանում է վարդապետութեան աստիճան փոխում է իր անունը Կոմիտասի:

Իր ուսումը բարձրացնելու երաժշտութեան արւեստի մէջ, մէկնում է Թիֆլիս աշակերտելու Մակար Եկմալեանի մօտ,

բայց այդ ուսումով չբաւարարւելով անցնում է Պէդինի Ռիխարդ Շմիդի երաժշտանոցը: 1899-ի Յունիսին յաջողութեամբ աւարտում է ուսումը:

Կոմիտասի ստեղծագործութեան շրջանը 1899-1905 ժամանակաշրջանն է երբ հաւաքում, ուսումնասիրում եւ մշակում է մօտ երեք հազար երգեր:

Դժբախտաբար Կոմիտասի երգերից մեծամասնութիւնը մեզ չեն հասած: Իր գրի առած երգերից հազիւ 300-400 հասած են մեզ:

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՅ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆԸ

Կոմիտասը կազմակերպել է 340 երգչախումբեր Գոլեսան անունով որոնք ընդունելով կազմաձև էին աշակերտներով: Իր 340 հոգինոց երգչախումբով կազմակերպում է համերգներ եւ դասախոսություններ Պոլիսում եւ այլազան տեղերում:

Կոմիտասի գործերը բաժանվում են չորս գլխավոր մասերի՝

- ա. ժողովրդական երգեր.
- բ. եկեղեցական երգեր.
- գ. Գիտական-երաժշտական դասախոսություններ.
- դ. նամակագրություններ.

1915-ի Ապրիլ 11-ի Շաբաթ գիշեր ծեռքակալված ուղարկվում է Չանկըր, ուր ականատես է լինում հայկական ջարդերին:

Դժբախտաբար հայ երիտասարդությունը տեղեկ չի հայ երաժշտության մասին եւ չի կարողացել հասկանալ նրա իմաստը: Մեր երաժշտությունը սերտ կապեր ունի հայոց պատմության հետ որովհետեւ այն պատկերացնում է հայ ժողովուրդի ապրումներին եւ նրա հեռավոր

եթէ հայ երիտասարդությունը - իրապէս ըմբռնէր հայ երաժշտության առանձնատուն աստիճանները,

... Կոմիտասը կազմակերպել է 340 երգչախումբեր Գոլեսան անունով որոնք ընդունելով կազմաձև էին աշակերտներով: Իր 340 հոգինոց երգչախումբով կազմակերպում է համերգներ եւ դասախոսություններ Պոլիսում եւ այլազան տեղերում:

junior SONGNIGHT_{glendale}

Friday, September 30, was a memorable evening for the San Fernando Valley A.Y.F. Simon Vratzian Junior Chapter.

For the Valley Chapter the excitement had begun a day earlier, when after school several ungers participated in organizing and preparing for the song night. After two hours of hard work, we awaited for the challenging night to arrive.

Earlier Friday, all members had taken part in the final practices of the revolutionary songs, "Verkero v lee" and "Menk Angehtz Zivor Enk."

During the rainy ride to the Glendale Armenian Center, both songs were being sung enthusiastically by the fellow ungers.

After we arrived in our Sardarabad sweatshirts, we anxiously waited for the enjoyable event to begin. There was an enormous crowd of juniors from various chapters that were to take part in the event. Each chapter patiently waited to present its talents.

The program began with the singing of Haratch Nahadag followed by a brief introduction about the event, given by unger Sako Berberian.

At last our turn came. Our chapter was lined up in an orderly fashion. The Armenian Flag, which was held by two ungers, brought out the spirit of our chapter as we sang both songs with great pride and dignity.

Now it was time to wait as the panel of judges, which consisted of Heuleh Simonian, Karnig Sarkissian and Viken Yacoubian, to decide who

should be the victor. The evening proceeded as the Montebello AYF Vahan Cardashian Junior Chapter was chosen for first place, the Valley Simon Vratzian Juniors for second, and the Glendale Simon Zavarian Juniors for third.

After the singing competition, several ungers took part in Armenian dancing while other members were busy socializing.

Besides the strong competition between each chapter, the evening gave us, the junior youth of the A.Y.F., a chance to be united in the enriched environment of an Armenian youth gathering. One could feel the fraternal spirit among all members throughout the evening which made the atmosphere more fertile. ■

LARA MINASSIAN

Write to Hampig

HAMPIG SASSOUNIAN, No. 6479540
P.O. BOX 54320
LOS ANGELES, CA 90054

JUNIOR A.Y.F DAYmontebello

The first junior A.Y.F. Day of the 1983 - 1984 fiscal year was considered a success by the A.Y.F. Simon Vratzian Junior Chapter.

It all began on the morning of Saturday, October 8, 1983, at 9:00 a.m. All Simon Vratzian members had gathered at Ferrahian High School prepared to leave for the exciting day which lay ahead.

Accompanied by our advisors, we were finally on our way to Montebello. It was 10:00 when we arrived at Mesrobian School where the events were to take place. Already most of the other chapters had arrived.

For the time being, several ungers mingled with each other while others played volleyball.

It was then time for work as all chapters piled up in the school cafeteria. First, we were all welcomed by the Montebello Vahan Cardashian Junior Chapter. Following the introduction, we began to make maps of Armenia. A brief educational pertaining to the map was also included in the program.

After eating lunch, it was time for fun and games. In every corner there was a group of ungers. Some were playing basketball, some were playing volleyball, and some were just socializing with old friends. But all the ungers seemed to be enjoying themselves.

Hours had passed and the quiz bowl was about to begin. While each chapter was preparing, the winners of the map contest were announced and first place was awarded to a member of the valley chapter.

There was an intense competition between the chapters during the quiz bowl. After two hours of serious questioning, the Glendale Simon Zavarian Junior Chapter came

in first place.

We then ate dinner which was followed by the khrakhjank. It began with Armenian music and dancing and evolved into the singing of revolutionary songs. Everyone, including a few seniors and advisors, participated.

The evening came to a close as we formed a large circle, joined hands and proudly sang "Mer Hairenik".

It was a great feeling to see such Armenian spirit among our youth. The Simon Vratzian Juniors are eagerly looking forward to the next A.Y.F. Day. ■

LARA MINASSIAN

ՀԱՐՈՒՆԱՅԻՆՈՒԹԻՒՆ ԷՋ Յ-ԷՆ, Հ.Ե. Դ. ՕՐ

Կ.Վ.-ի դաստիարակչականը ուշադրութեամբ լսելուց յետոյ, ուխտերը սկսեցին վոլիպոլի մրցաշարքի եզրակացուցիչ խաղերը: Երկար եւ տաք մրցակցութիւնից յետոյ, Փասադինայի Նինոլ Պիւսն ուխտը գրաւեց առաջին տեղը, յաղթելով Լոս Անջելէսի ՄՈՒՍՍ ՏԱՂ ուխտին իր վերջին խաղում: Աւարտելով վոլիպոլի մրցաշարքը, ընկերները ընթրիք ուտելու նստեցին:

Հ.Ե.Դ.օրը շարունակեց Կ.Վ.-ի պատրաստած ընդհանուր գիտիւթեան մրցումով: Մրցումի հարցումները հիմնաւց էին Հ.Ե.Դ.-ի դաստիարակչական գրքոյկի վրայ: Ուխտերի միջեւ շատ մօտ մրցակցութիւնից յետոյ, Մոնթէպելլոյ ՎԱՀԱՆ ԶԱՐԴԱՇԻԱՆ ուխտը գրաւեց առաջին տեղը: Ս.Ֆ.Հոփտի ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ ուխտը շահեց երրորդ տեղը:

Վերջապէս, 1983-84-ի տարեշրջանի առաջին Հ.Ե.Դ. օրը փակեց ընկերային - շերմ մթնոլորդով, ընկերների պարերով եւ յետոյ յեղափոխական երգերով: ■

՝203Ն՝

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ ԻՐԱՆ-ԻՐԱՔ ՊԱՏԵՐԱՅՄԻ
ՀԱՅ ԵԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒՆ

Թորանսի Հայ կեդրոնի քակումը պատճառ մը չհանդիսացաւ անդամալուծելու Փոթորիկ ուխտը: Շնորհիւ մեր ընկերային եւ դաշնակցական ոգիին շարունակեցինք մեր տքնաշան աշխատանքը ծառայելու դաշնակցութեան նպատակներուն: Օգոստոս 14-ին ընտրուեցաւ վարչական նոր կազմը որ զօռաւոր թափով լծուեցաւ ուխտի վերականգման առաջին իսկ օրէն: Կեդրոնական վարչութեան քաջալերանքը կենսական նիւթ դառնալ մեր ուխտի պահպանման:

Ուխտը իր մասնակցութիւնը բերաւ զանազան աշխատանքներու, ինչպէս՝ Հ.Ե.Դ-ի օրուան, կրտսերներու երգի երեկոյին, ճամբարին, սասունեանի նուիրւած երեկոյին եւ այլ աշխատանքներու: Ապագային ծրագրուելիք աշխատանքները պիտի ըլլան պարահանդէս մը Հ.Օ.Մ-ի գործակցութեամբ, ժողովրդային հաւաք մը եւ սեմինար մը:

Ուխտի հերթական ժողովներէն եւ ընկերական հաւաքոյթներէն զատ, Փոթորիկ ուխտի ընկերները Հ.Ե.Դ. ճամբարի աշխատանոցին շաքարավերջին անցուցին շատ հաճելի ժամանակ մը: Անդամներէն ոմանք դռներ եւ ցանկապատներ ներկեցին ուրիշներ գարերը կոկեցին եւ ոմանք ալ յեղափոխական երգեր մտիկ ընելով, մաքուր օդը վալլեցին: Այս տարուայ երկրորդ կէսի ընթացքին կը ծրագրուի նման շաքարավերջ մը ունենալ ճամբարէն ներս:

Ուխտը նաեւ ծեռնարկածէ անդամաշաւի լայնածաւալ աշխատանքը: Նոյեմբեր 13-ին, Թորանսի յուլայ. էմ. սի. էյ. -ի մէջ, հայութիւնը հրաւիրուած է մասնակցելու՝ դաստիարակչական, տեղեւորական ծեռնարկի մը, որու ընթացքին պիտի զեկուցեն կեդրոնական վարչութիւնէն եւ ուխտէն ընկերներ, Հ.Ե.Դ. -ի նպատակներու եւ աշխատանքներու մասին: Հանդիպումին սկզբնաւորութեան պիտի ըլլայ նաեւ սահիկներու ցուցադրութիւն մը:

Յեղափոխական ոգիով
Փոթորիկ ուխտ

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ ՈՒԽՏ ԶՈՀԱԲԵՐՈՒԹԵԱՆ ՃԱՄԲՈՎ

Դարէր ի վեր պատմութիւններու մէջ գոհողութիւններով կեանքերնին աւարտած մարդոց թիւը վերջ չ'ունի: Առանց ցեղային կամ ազգային խտրութեամբ, այս մէկը մարդկային ազնիւ բնութենէ յառաջ եկած բան մըն է, որու ամբողջական իմաստով բացատրութիւն մը կարելի չէ տալ որպէս վերջնական լուծում. սակայն եթէ հարց տանք թէ ինչպիսի մարդիկ են անոնք, կարելի է ըսել՝ համեստ, զգայուն, եւ ոչ անձնասէր, մարդիկ որոնք կեանքը կը դիտեն, յստակ գոյներով իրենց շրջապատէն ներս կամ դուրս:

Օրինակ անձի մը գոհողութեան մղող դրդապատճառ մը կրնայ յառաջ գալ ոտնակոխուած արժանապատութիւն մը ետ իր արժանիքներուն հասցնելու եւ կամ մարդկային ու ազգային ազատագրական շարժումի մը ընթացքին առաւելագոյնը տալու փափաքէն:

Հսկայ նպատակի մը հետապնդումը կը նախատեսէ զաղափարի ըմբռնում, համոզում եւ ինչու չէ յոյս այդ նպատակի իրագործման նկատմամբ: Զայն յաջողցնելու պահանջներէն է ճիշդ չ'ընայել, անսահման գոհողութեան առանց ետ դարձի, գոնէ բաւականաչափ իրականացնելով նպատակը մինչեւ այն ատեն որ անհատը ֆիզիքապէս կարողութիւն ունի գոյատեւելու. իսկ գոհողութեան զագաթնակէտը կ'ամբողջացնէ նահատակութիւնը: Մենք հայ ժողովուրդս շատ գոհուցանք Հայ Դատի մամբուն վրայ,

սակայն համաշխարհային պարօրքը բաւարարուեցաւ մեզ յիշելու միւմիայն թանգարաններու մէջ իւրիւ անցեալի պատմական արժէք մը ներկայացնող ժողովուրդ: Մինչեւ այն տարին, 1975ին, երբ մեր յանկարծակի յարութեամբ վերակենդանացանք սարսափեցնելով մեր դարերու թշնամին... Թուրքը որ ապշած աշխարհին հարց տուաւ, թէ արդեօք դարձեալ կը ծնի չալը՝:

Եւ այսպէս կրակը սկսաւ թափիլ յանձաւորի գլխուն, մինչ անդին օտարներ հրշեջի տարազներով փորձեցին մարել կրակը, առանց գիտնալու թէ հուրը յառաջ կը լգայ արդարութեան ամպերուն ընդմէջէն:

Այսօր ոտքի է կանգնած ընտիր հայ երիտասարդութիւն մը, համոզուած դիւանագիտութեան անհրաժեշտութեան որը զգայուն մէկ երակն է հայ դատին:

Եթէ ընդունինք մեր ազատագրական պայքարի դժուար պահերը ինչպէս, բանտարկութիւնը, կախաղանը, կամ գնդակահարումը, արդէն իսկ յաղթահարած էնք իբրեւ ժողովուրդ: Փաստ ունենալով, շարունակութիւնը յեղափոխական մեր պայքարին, ուր ամէն օր երեւան գալով նոր հերոսներ, կը պողկան թշնամու դէմ մահ կամ հայրենիք: Պատրաստ ենք գոհուելու պատիւով, ի շահ մեր իրաւունքներու տիրացման: Հակաբակ պարագային եթէ մեր ժողովուրդը չ'համոզուի այս իրականութեան եւ

պէտք եղած քարոյական ուժը չտրամադրէ մեզ, ակոսոս հայութեան...

Ուստի՝ հայութիւնը ամբողջովին պէտք է մղուի կատարելու իրմէ պահանջըւածները, ի շահ հայ դատին, որպէսզի անկարող զ՝զգայ այն օրը երբ արդէն ուշ պիտի ըլլայ ձգած ըլլալուն պատճառաւ:

Ալ ժամանակ վատնելու չենք, հասած ենք հոն ուր ալ քաղքէնիութենէ ազատելով միասնաբար առաջնորդուելու ենք զիտակից երիտասարդութեան հետ միասին, որոնք Արիւնոտ Դրօշը պարզած զիշեր ու ցերեկ ձիւր շինայելով կը ջանան հասցնելու բոլորիս հոն ուր

պայծառատեսութեամբ կարող ենք դիտել մեր փայլուն ապագան. երջանիկ կեանք մը ապահովելով մեզ եւ մեր յաջորդող սերունդներուն, որոնք մարդկութեան յառաջդիմութեան հետ քայլ պահելով պիտի ընթանան, շարունակելով ապրիլ ազատ, կերտելով անկախ հայրենիք, փոխանցելով հայոց պատմութիւնը յաւիտենականութեան:

Կեցցէ՛ Հայ Դատի նպատակը եւ բոլոր զիտակիցները,

Կեցցէ՛ Հ.Ե.Դ. ականը իր զոհողութիւններով:

Ընկ. Շահէ Աճէմեան

Արեւմտեան Ամերիկայի
Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան
Հայ Երիտասարդաց Դաշնակցութեան

ՀԱՅԴՈՒԿ

Պաշտօնաթիւր-Ամսաթիւր

HAYTOUG

A monthly publication of A.R.F.
Armenian Youth Federation
419-A W. Colorado Blvd., Glendale, Ca. 91204
(213) 243-4491

THIS ISSUE HAS BEEN SPONSORED
BY
THE MONTEBELLO **DRO GOMIDEH**

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿԶԱԿԱՆ ՍԵՄԻՆԱՐ

Հ.Յ.Դ. Հ.Ե.Դ. ``նիկոլ Դուման``
Երէց ուխտի դաստիարակչական սեմինարը տեղի ունեցաւ Հոկտեմբեր 22-23 շաբաթավերջին Հ.Ե.Դ. ճամբարին մէջ: Սեմինարը սկսաւ Շաբաթ, 22 Հոկտեմբերի առաւօրեան ժամը 10ին ``Բէտծ`` շարժապատկերի ցուցադրութեամբ: Սոյն շարժապատկերը իր յեղափոխական տրամադրութեամբ մթնոլորտը սաեղծեց յաջորդող դասախօսութեան:

Ընկ. Յովիկ Սալիպա ներկայացուց ``Ով է Ղաշնակցականը``: Ընկերը շեշտեց, թէ Ղաշնակցական ըլլալը կը պարտադրէ անպայմանօրէն ընդունիլ երեք կէտեր. -

ա. Իւրացնել Հ.Յ.Դ. ծրագիրը.

բ. Իւրացնել Հ.Յ.Դ. Կանոնագիրը.

գ. Իւրացնել Հ.Յ.Դ.ի որոշումները եւ անձնական ու հաւաքական կարելիութիւններու սահմաններու մէջ ձգտիլ իրականացնել զանոնք:

Երեսունէ աւելի կուսակցական եւ Հ.Ե.Դ.ական ընկերներու հետաքրքրութիւն պատճառով այս դասախօսութեան հետեւող զրոյցը տեւեց չորս ժամէ աւելի: Ընկեր դասախօսը շեշտեց Հ.Յ.Դ. գաղափարաբանութեան ընկերվարական եւ ազգային համոզումներու կարեւորութիւնը եւ զանոնք իրականացնելու անհրաժեշտութիւնը: Զրոյցի բաժինը ի յայտ բերաւ ընդհանուր եզրակացութիւն մը, որ իսկական Ղաշնակցականի տիպարը կը կայանայ ընկերներու ձգտումին մէջ հասնելու իտիալ Ղաշնակցականի տիպարին, թէ Ղաշնակցական ըլլալը կեանքի ձեւ է եւ ոչ խօսքի ուր կը պահանջուի առաւելագոյն գոհողութիւն:

Ընկերները նաեւ շեշտեցին Ղաշնակցական երիտասարդութեան դժուարութիւնը՝ ապրելով ընդհանրապէս դրամատիրական ընկերութիւններու մէջ, հետապնդելով ընկերվարական իտիալներ:

Կիրակի առաւօտ տեղի ունեցաւ երկ-

րորդ դասախօսութիւնը պատրաստուած ընկ. Աբօ Պողիկեանի կողմէ: Դասախօսութեան նիւթն էր՝ Ղաշնակցական երիտասարդութեան յեղափոխականացման մակարդակը սփիռքի մէջ: Ընկերը շեշտեց երիտասարդութեան յեղափոխականացման անհրաժեշտութիւնը ազգային զարթոնքի իբր՝ դրօշակիրներ: Ընկերը յայտնեց թէ երիտասարդութիւնը բաւականաչափ յեղափոխականացած չէ եւ օրըստ օրէ կարծես կ'ընդունի իր սփիւռքեան պայմանները: Դասախօսութիւնը տեւեց մօտաւորապէս 3 ժամ: Ընդհանուր եզրակացութիւնը այն էր, թէ երիտասարդութիւնը պէտք է զիտակցի իր դերին եւ յեղափոխականանալով ըլլայ առաջնորդը Հայկական Ազատագրական Պայքարին:

``նիկոլ Դուման`` ուխտի Դաստիարակչական Յանձնախումբի ակնկալութիւնները լաւապէս իրականացան այս շաբաթավերջին այն իմաստով, թէ ներկայ ընկերները զիտակցեցան Ղաշնակցական երիտասարդութենէն պահանջուած գոհողութեան անհրաժեշտութիւնը:

Ընկեր մը

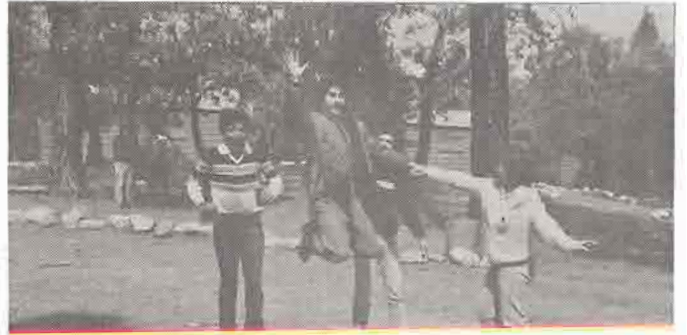
``նիկոլ Դուման`` Երէց ուխտ

Հ.Ե.Դ. ՌՈՒԲԵՆ ՈՒԽՏ

Կլեմտէլ

Հ.Ե.Դ.ի ծամբարը կազմակերպուած
Եւէնաէլի Ռուբէն եւ Հովիվուտի Մուսա
Տաղ ուխտերու կողմէ:

Հ.Ե.Դ. երկու ուխտերու ընկեր-ըն-
կերունիներու մասնակցութեամբ տեղի
ունեցաւ ծամբարի մէջ երկու օրուայ
բանակում մը, որուն իրենց մասնակցու-
թիւնը բերին մօտ 60 Հ.Ե.Դայականներ
6 ուխտերէ: Բանակումը սկսաւ Ուրբաթ
երեկոյեան եւ վերջ գտաւ Կիրակի Կէ-
սօրէ ետք ժամը 4-ին: Այս երկու օր-
րոնական վարչութեան կողմէ: Նոյնպէս
տեղի ունեցան ընդհանուր զարգացման
մրցում, եւ ըալի փէյփըլ մը կազմա-

ՕՐԷՆԵ ԴԱՌԱՆՔԻՆ, ԱՆՈՒՄ ԵՆԻՄԻ

ՄԵՐ ԺՅՈՒՆԸ

Երիտասարդութիւնը, ժողովուրդի մը ապագան կը նկատուի: Նոր սերունդները կը յաջորդեն հիններուն կերտելու համար այդ ապագան. բայց հայ երիտասարդութիւնը իր ուսերուն վրայ ունի պարտականութիւնը ոչ թէ միայն պահպանելու, շարունակելու եւ զարգացնելու հայ մշակոյթը, այլ՝ նաեւ հայրենիք կերտելու կտակը փոխանցուած իրեն անցեալ սերունդներէն:

Հասկնալիօրէն դժուարին պարտականութիւն մըն է ասիկա եւ կը պահանջէ երիտասարդութեան բոլոր հատուածներու մասնակցութիւնը եւ ուժերը:

Ամերիկահայ երիտասարդութիւնը, տփուրքի երիտասարդութեան մէկ մասնիկը ԸԼԼալով, ունի իր պարտականութեան բաժինը: Բայց...

Ամերիկահայ երիտասարդութիւնը պէտք է գործի լծէ իր շարքերուն պատկանող բոլոր երիտասարդութեան առանց խտրականութեան:

Հայ երիտասարդութիւնը մէկ երիտասարդութիւն է ուր որ ալ գտնուի ան:

Տեղական ազդեցութիւնները պէտք է օգտագործուին մեր ժողովուրդին ի նպաստ:

Հայ երիտասարդական Դաշնակցութեան շարքերը իտեալ հաւաքատեղին է համերաշխութիւնը զարգացնելու եւ զայն օգտագործելու հայ ժողովուրդի դատի նկատմամբ:

Իսկ ամերիկահայ երիտասարդութիւնը պէտք է հպարտ ԸԼԼայ թէ ան հայ ազգի զաւակներուն սուրբ աշխատանքին իր բաժինը կը քերէ:

Ընկ. Իփթա Հինդլեան

ՕՐԷՆԵ
ՔԱՌԻՆՔԻ

ԱՇՈՒՄ

ԵՐԿԱՐ

4/2

1915 MASSACRE THE YEAR TO REMEMBER

Armenians went through sheer hell,
The weak ones always fell,
Men, women, and children prayed,
They asked mercy from God
To help them to be saved.

Saved from this cruelty,
And all the brutality,
And Oh! all those miles of walking
Without food or water,
With the sun getting hotter and hotter,
Millions died,
The others cried.

Today we keep those memories in our
heart,
And with these memories we will never
ever part.

SYLVIA KOUYOUMJIAN
Ashod Yergat Chapter.

POOL PARTY

The Orange County Ashod Yergat Senior Chapter hosted a pool party on Saturday, September 17 at the Colony Clubhouse in Irvine.

The Pool Party Aimed towards bringing together the members from the other chapters of the Southern California AYF.

Armenian and American music was provided for everyone's listening and dancing pleasure. Refreshments were also served.

In the future we hope to expect more encouragement from our fellow Ungers. We would like to thank the Valley Sardarabad and Hollywood Musa Dagh Chapters for their support.

VIOLETTE BULUJIAN

BAY AREA ROSDOM CHAPTER

The A.Y.F. Bay Area Rosdom Chapter on September 9, 1983, with Guest lecturer, Unger Viken Hovsepian. The topic of the evening was "Insurgency Movement" which was fully explained by Unger Viken and followed by a group discussion.

The remainder of the evening was spent enjoying the music and songs with Unger Viken Yacoubian guest from Roupén Chapter, Glendale.

It was a memorable evening for both Senior and Junior which was greatly appreciated.

Looking forward to our next Asbarez Nite.

Sylvia Melkonian
10/11/83
San Francisco

A.Y.F. SR..JR. BASKET-BALL GAME

This year's first Sr./Jr. basket-ball game was held on Sept. 27, 1983 in San Francisco. The game was scheduled at 7:30 p.m. at a school gym. As Sr. and Jr. members started to show up, the intensity was building up, we were ready to start at 7:20 p.m. The rules were explained and the game got under way. We had 15 minute quarters and the first quarter was some kind of a warm-up for both teams. The second quarter was a hot one for the seniors, as they built up a considerable lead. After half-time, the juniors seemed to regroup and come out and blew the seniors off the court. The fourth quarter was a very big battle. Both teams were very tired by this time but they continued to play hard, resulting in a tie score in regulation time. This lead to a three minute overtime. As the overtime was coming to a close, the game was tied at 82. Then there was a foul called and the seniors took the lead which they never relinquished. They

beat the juniors by a very slight margin of 85-82. Like every year this event has been very successful.

SAHAG BALIAN,
BAY AREA ROSDOM CHAPTER
SAN FRANCISCO

Once again the St. Gregory's Armenian Church Bazar was held on Sept 23 and 24 in the Saroyan Hall. Like every year, This year held many attractions, for instance a huge circus tent was placed outside the hall, and inside the structure, there were many new and exciting booths.

This year the San Francisco A.Y.F. Rosdom Junior and Senior Chapters also played a part in the tradition Armenian Festivities. The A.Y.F. had their own little booth in which the purpose was to explain and define the meaning of A.Y.F. and to recruit some new, young, fresh Armenian faces into this exciting organization. Fortunately we had very good results. We were fortunate enough to meet many young Armenians who showed a great deal of interest in the Armenian Youth Federation. Approximately 65 names were gathered at this event and we are planning special events to invite these interested youth to, for the purpose of introducing them to the A.Y.F. Through these activities, we are looking forward to increase our membership and to further the goals of our organization.

ARMINE MARKARIAN
BAY AREA ROSDOM CHAPTER

HYE-LIGHTS

MONTEBELLO

QUIZ BOWL VICTORY HIGHLIGHTS A.Y.F. DAY

On Saturday September 25, the San Fernando Valley Chapter of the AYF held the 1-st AYF Day of the fiscal year. The event, which attracted 120 AYF members was held at Ferrahian from noon, to midnight and featured a volleyball tourney and a party afterwards. The highlight however was the Quiz Bowl, which witnessed intense competition between all of the chapters. After two hours of rigorous questioning, the Montebello Vahan Cardashian Senior Chapter once again prevailed. The Cardashian kids previously captured the AYF Quiz Bowl title last October.

The Chapter Educational Director, Armen Chalian, saw the outcome as a complete justification of the Chapter's educational program. "We have concentrated the last few years on learning about the general history of the Armenian people, from the origins in Urartu, to the conditions of the Diaspora. We have used the AYF textbook as a guide and of course radiated around it, since the textbook provides only the rudimentary amount of knowledge required of an AYF-er.

As Quiz Bowl champions for the past two years, the Cardashian kids accept the obligation and duties inherent with the title. Chapter Chairman Alice Fundukian explained that "If any chapter needs help in forming their educational program, and would like our humble assistance, we will be happy to oblige. We only hope that some day every chapter's program will resemble the Montebello chapter's."

At the end of the day, the accanous, like fedayees of old, danced, drank and sang with one another. When it was over, they all looked forward to their next meeting. Chris Keosian of the Valley Chapter said, "I can't wait untill the Montebello Costume Bash. I wish all Chapters could organize as mean a dance as the Cardashian Machine. I really admire a chapter that could organize dances of that caliber, yet consistently triumph in the YF Quiz Bowl."

COSTUME BASH

On saturday October 22nd ,the montebello Vahan Kardashian chapter held its 4th annual costume bash. The bash was indeed a smash, as over 300 people attended ,including some 80 A.Y.F. seniors and 40 A.Y.F. juniors. The ungers danced the entire evening to their favorite Armenian-American tunes, with the

music of Las Vegas KEF time bandbeing especially popular. The 4th annual costume contest, whose master of ceremony was Armen Hairapetian, saw Darth Vader once again triumph over the good side of the force, barely edging out Cleopatra and American Gothic.

Chapter Chairman Alice Fundukian described how the success of the dance was closely linked to the support of the community. "We are grateful that the non-AYF community again rallied to make our event a success. The close

ties we have cultivated with the community has once again proved beneficial."

Another encouraging aspect of the dance was the strong support provided by the revitalized Orange County Chapter and the new Long Beach Chapter. Both chapters attended en masse. Said Taleen Ghazarian, "I was proud that so many people from my present and former chapters could attend." All in all it was an excellent opportunity to mix Armenians fun with American tradition.

A Newsletter Bulletin

our A.Y.F. bulletin board is finally up at mesrobian school, thanks to our ever active public relations volunteers. the board will be under the supervision of unger anush magdesian. when asked what purpose the board will servethe unger replied it "it gives me a chance to fill up $\frac{1}{2}$ an hour of my day every 3 or 4 weeks". no but, seriously folks all fresh and new ideas concerning the bulletin board should be submitted to unger anush.

A Weekend at Camp A.Y.F.

ԵՌԱԳՈՒՅՆԻՍ

Իմ յաղթական եռագոյն
 Դուն իմ յոյսն ես այս աշխարհում,
 քնձ ուժ կուտաս իմ պայքարիս,
 Որ պիտ յաղթենք մենք միասին:

Սրտիս մէջ ես ամեն վայրկեան
 իմ էութիւն դուն եռագոյն,
 իմ հաւատգիս սրբութիւնն էս,
 Դուն իմ հայ դաշնակցութիւն:

Պիտ գայ օր մը, որ ծածանիս
 Մասիս սարի զագաթին,
 Զաւակներդ քեզ վեր պարզած
 Հասած ըլլան նպատակին:

Հայոց դրօշ եռագոյն,
 Դուն քաջ խումբին ղեկավար,
 Առաջնորդէ մեզ մինջեւ էրզրում,
 Զո գոյներովդ յեղափոխական:

Իզպէլլա մագեչեան

Fabulous, exciting, and unique are three words that describe the weekend at Camp A.Y.F. On October 7, 8 and 9, the A.Y.F. members held a camp reunion at camp Big Pines in the Angeles National Forest. The format of the camp was put together in a superior fashion. Being a new member in the A.Y.F., I felt very close and a part of the surroundings.

During the three day stay at Camp A.Y.F., I noticed how friendly the people were and how dedicated to one another. They had activities such as volleyball games, educationals, riflery, general knowledge test, treasure hunt, quizbowl, and khrakhjanks. During the khrakhjanks, the majority of the members participated in Armenian folk dancing and in the singing of revolutionary songs. The most enjoyable event was when we had to do our own cooking. Some of us cooked and some of us cleaned. We joined in together and helped each other like a big family. Having the privilege to write about the weekend at Camp A.Y.F., I feel very proud and honored to be a new member of the Armenian Youth Federation.

Lucin

ԵՐԵՎԱՆԻ ԵՐԵՎԱՆԻ

1. Այս յայտնի ֆեդային ծնւել է 1871-ին, Սասիւնի Մըքըինկ գիւղի մէջ:
2. Նրա ֆեդայական կեանքը սկսել է 1890-ին:
3. Նա 1894-ին ձերբակալոււմ է իր ընկեր Մուրադի հետ, երբ պաշտպանուն էր Սասունը:
4. Նա վիրաւորոււմ է Սուլուիի կողմի ընթացքին, 1907-ի Մայիսին, Եփրատ գետի մօտ:

AYF Activities

NOVEMBER 13: The Torrance Potorig Chapter will sponsor a public program at the Torrance YMCA at 20900 W. Sepulveda at 7 p.m.

NOVEMBER 18: Asbarez Night organized by the Pasadena Nigol Touman Seniors.

NOVEMBER 20: March For Education. A Walkathon by all the Junior Chapters of A.Y.F. Western U.S.A.

NOVEMBER 23: Turkey Night: Fever organized by the Pasadena Nigol Touman Seniors.

DECEMBER 17-18: A trip to San Diego, by the San Fernando Valley Sardarabad and Montebello Vahan Cardashian Senior Chapters.

DECEMBER 4: Novitiate Seminar, for all A.Y.F. Novitiates of Southern California. The seminar will start at 10 a.m., at the Glendale Center, 419-A West Colorado.

DECEMBER 31: New Year's Eve Dance at the Armenian Center in Montebello, organized by the Vahan Cardashian Seniors.

JANUARY 14: 5th Anniversary Dance for the Nigol Touman Senior Chapter.

JANUARY 20: Asbarez Night for the Nigol Touman Seniors.

JANUARY 27-28: AYF mid-year conference hosted by the Fresno Kevork Chavoush Chapter. Also, the second AYF Day program will be held.

FEBRUARY 17-19: Junior seminar for all junior A.Y.F. chapters of Western America.

Ուրեմն, եղբայրներ՝, միանանք յանուն սուրբ
գործի՝ ընդհանուր թշնամու դէմ:

Եւ դուք, երիտասարդներ, միշտ եւ ամէն տեղ
վսեմ գաղափարների պաշտպաններ, միացէ՛ք
ժողովրդի հետ:

Եւ դուք, ակեգարդ ծերունիներ, ոգեւորեցէ՛ք ձեր
որդոց եւ օգնեցէք նոցա ձեր բազմամեայ փորձա-
նութեամբ:

Եւ դուք, հարուստներ, բաց արեք քսակները,
զէնք հայթայթելու ժողովրդին, որ նա կարող լինի
պաշտպանել իր կուրծքը, որ բաց է արել թշնամու
դէմ:

Եւ դու, հայ կի՛ն, ոգի ներշնչիր սուրբ գործի մէջ:

Եւ դու, հայ հոգեւորական, օրհնիր ազատութեան
զինուորներին...

Սպասելու ժամանակ չէ...

Համախմբուենք, հայեր, եւ քաջութեամբ առաջ
տանենք հայրենիքի ազատութեան սուրբ գործը:

1890 թ.

«ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆՆԵՐԻ
ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ»

Հ.Յ. Դաշնակցութեան Մանիֆեստէն